NYÍRŐ JÓZSEF

A MEGFESZÍTETT

A MEGFESZÍTETT

Kiadta a
Katolikus Magyarok Vasárnapja
Catholic Publishing Co., Inc.
1739 Mahoning Avenue
Youngstown, Ohio 44509 U.S.A.

NYÍRŐ JÓZSEF

A MEGFESZÍTETT

AZ ELSŐ KIADÁS ELŐSZAVA

BUJDOSÓ RUHÁBAN

indul útjára ez a könyvecske is a többi magyar bujdosó kezeihez, hazátlanságunk ötödik esztendejében, kézirat gyanánt, mint a többiek, a magyar sors tragikumának egyik jeleképpen, hogy ez is terhelje azok lelkiismeretét, akik velünk ezt cselekedték. Filmnek készült, és ha film is lesz majd belőle, nem magyar nyelven és nem magyar művészek lelkén keresztül. Egész lényem, minden ízem tiltakozik az ellen, hogy amit édes anyanyelvemen írtam, azt első ízben idegen nyelven bocsássam a világ elé akármilyen formában. A testvértelen, árva magyar sorsközösség és vérség elleni vétségnek érzem, ha egyetlen gondolat, egyetlen érzés, a léleknek egyetlen pici szikrája is él csak ez írásban, amely hitet, erőt adni képes, azt ne magyaroknak nyújtsam magyarul elsőnek, hanem idegeneknek, hatalmas, gazdag és nagy népek fiainak; még ha a mindennapi kenyér kényszerűsége miatt is. A dicső magyar történelmi múlt és hagyományok, az értünk élt és meghalt ősök tiszta emléke vádolna, és az ezekből eredő örök magyar kötelesség lelkiismerete terhelne a síron túl is, ha magam is ezzel hozzájárulnék lelki összeomlásunk kialakulásához.

Mert — akármennyire küzdünk is ellene — ez a belső összeomlás fenyeget. Az a veszedelem, hogy vagy magunkban, vagy utódainkban megszűnünk magyarnak lenni. Lélektani folyamat ez, amellyel önmagát veszítheti el mindenki. Nem is szándékosan, hanem az események és életkényszer, a körülmények hatása alatt.

Talán azzal kezdődik, hogy egyszer csak nem jut eszedbe egy magyar szó. "Hogy is mondják magyarul?" — kérdezed. Később már meg sem kérdezed. Esetleg nincs is kitől. Idegen szót használsz helyette annak a népnek nyelvéből, amely közé vetett a sors és a kenyérgond, és amely már — tudtodon kívül is — megkezdette lassú átformálásodat és felszívásodat. Előbb a szokásaid alakulnak át a ruháddal együtt, majd az anyanyelv sorvad el lassankint ajkadról, végül a lelked, mert nincs forrás, táplálék, mellyel erősítsed. Nincs magyar iskola, hová gyermekedet küldhesd; talán magyar templom sincsen, hol Isten magyarul szóljon

hozzád; könyved, újságod sincsen, hiszen kenyérre kell a pénz, később szomjúságot sem érzel utána. Te még magyarnak mondod magad magyarul, gyermekeid már angolul vagy más idegen nyelven, unokád esetleg már csak elnézőleg mosolyog fölötte, vagy tagadja, esetleg tiltakozik ellene. Ne rázd a fejed, mert ez a folyamat otthon is megtörtént a szemünk láttára, százezrekkel, alig fél évszázad alatt, hogy csak Erdély példáját említsem. Kétannyian volnánk, ha az így elveszett magyarokat újra magunkhoz számíthatnók. A ma szörnyű történelmi megpróbáltatása pedig tízezerszámra szórja Magyarország fiait szerteszét a nagy világban, veszedelmesen alkalmas a belső elvérzés és pusztulás meggyorsítására. Álljon előttünk a letagadhatatlan valóság, hogy évtizedek óta temetjük mindenünket, önmagunkat és hazánkat is otthon és idegenben. A magyarság megrázó történelmi drámájának mind súlyosbodó fokozatai vannak, és végzetesen közeledünk a vég kiteljesedése felé!... Ha meggondoljuk, és látó szemmel látni tudunk, rá kell végre döbbennünk, hogy mindez főképpen és elsősorban a saját belső összeomlásunk következménye. Minden egyéb pedig ennek az eredménye, mint mikor ősszel az életerő a fákban megszakad, és önmaguktól hullanak le a levelek.

A lehullott falevél pedig idegen földet táplál.

A lehullott falevélnek nem jut eszébe, hová tartozott, és feledi, hogy csak azon a fán tudott dacolni szelekkel, viharokkal és az élet minden megpróbáltatásaival, amelyből kihajtott, amely csodálatos erővel magához szorította, napfényt, dalt és boldogságot is nyújtott. Mihelyt azonban a fa eleresztette kezét, örökre vége lett, mert megszűnt köztük a belső, a lényegi összefüggés.

Ugyanez a törvény érvényes reánk is. Amelyik pillanatban ez a belső, lényegi összefüggés megszakad bennünk mindazzal, amit e szép néven ismerünk: "magyar" — lehullott falevelekké válunk, és meghalunk. Mint minden halált, ezt is előbb a megzavarodás és agónia előzi meg. Jaj, merjem-e említeni, hogy máris jelei mutatkoznak! Veszekszünk, egymást marjuk, zuhanunk, kétségbeesünk, és nehéz kereszteket ácsolunk még kisgyermekeink vállára is. Vannak, kik megfeledkeznek ez ősi magyar erényekről, járják az élet mélységeit gyökértelenül. Így az öntudat elhomályosul, és a beszámíthatatlan idegrendszer zavart indulatai uralkodnak el fölöttünk, és olyanok leszünk, mint a nagybeteg, ki ágyán utolsó harcát vívja. Ez is egyik fokozata a magyarság megrázó drámájának, a lehullott kis falevelek kínja, és a sokmillió apró sors tragédiáiból könnyen összetevődik az ország végzete.

Amint igaz, hogy a haza tart meg bennünket, úgy igaz az is,

hogy nekünk is meg kell tartanunk a hazát. Élettörvény ez is, mely szemünk láttára bizonyítja meg igazságát. Nézz magadra, és látod, mi lett belőled haza nélkül. Tekints Magyarországra, és látod, mi lett belőle nálad nélkül. Minél nagyobb a kettős dráma, annál szembeszökőbb a lényegi összefüggés igazsága.

A hazamegtartásnak ugyanolyan természetfölöttisége, mondhatnám teológiája van, mint a vallásnak. Mindkettő a lélekből, belső értékekből tevődik össze: hitből, meggyőződésből, öntudatból és az ezekből kivirágzó cselekedetekből. Ne tévesszük azért össze a külsőséget a lényeggel. Az összetett kéz csak jele az imának, de nem lényege, és csak szóval sem elég magyarnak lenni. A nyelv is, melyen szólasz, csak virágillat, amely eltűnik, semmivé lesz, ha elhervad, megszűnik a virág. Mint az Isten, a haza sem eszme csupán. Mindkettő valóság. Akkor is, ha nem látod, nem érzékeled kezeiddel, lábaid nem tapossák földjét. Akkor is, ha előztek róla, idegen hatalmak igázták le vagy bitorolják. Emlék csak akkor lenne belőle, ha az utolsó magyar is megszűnnék a földön, ki önmagában hordozza. A hazának is lelke van, mint neked, és — te is a lelke vagy. Ehhez tartsd magadat! A haza te is vagy.

A haza megtartása tehát nem függ se tértől, se időtől. Otthon éppen úgy el lehet veszíteni, mint idegenben, — megtartani, ha ismerjük és követjük az ebből folyó kötelességeinket. Szinte kilátástalannak látszó nehéz feladat ez, de minél nehezebb, annál nagyobbakká kell nekünk lennünk. Emberi értékünk fokmérője is ez, és jaj annak, ki könnyűnek találtatik!

Ennek a magyar világszemléletnek tükrében különös jelentőséget és értékelést nyer minden, ami sorsunkkal összefügg. Az irodalom is. Már nem fényűzés, szórakozás és csak művészet magáért, hanem az élet és halál, a lét és nemlét felelősségteljes tényezője is. Történelmi hivatása és jelentősége van, mint a nemzet életének minden súlyos korszakában. Lélekformáló vagy lélekpusztító ereje sokszorosan érvényesül nehéz sorsunkban. Minden szónak, minden írásnak. Az igaz magyar szót és igét ugyanúgy kell rátenni testvéreink nyelvére, mint az áldozásnál a pap a szentséges hostiát vagy a kenyeret, hogy ha a ruha, cipő, ing le is sorvad éhező testünkről, hitünk és szárnyunk nőjön, és felszállhasson a megtartó, igaz élet magasságaiba, amely fölötte vagyon minden ideiglenes impériumnak.

Így aztán ez a tragikus és megdöbbentő köntöse a magyar szónak, a kezdetleges sokszorosítás, jelentőségében nagyobbá válik, mintha a modern könyvművészet remekeként, fényűző formában,

aranymetszéssel kerülne a kezetekbe egy gazdag ország és boldog nép magas kultúrájának hivalkodásaként. Így igaz és fenséges. Ugyanaz a ruhája és a sorsa, mint a tied. De ugyanolyan nagy az igazsága is, és ugyanolyan vád is azok ellen, akik ezt okozták.

Sohasem fájt könyv jobban, mint ez, de sohasem voltam könyvemre büszkébb, mint erre, amellyel a világ legnagyobb eseményének, a Golgota drámájának megrázó élményét szeretném magyarul kivetíteni úgy, ahogyan bennem él. Ilyen közel még ember és nép nem állott Krisztushoz, mint ma a magyar. Közös az útjok. Vér váltsa meg a vért általa, és a feltámadás bizonyosságában Vele örvendhessünk. Nagy a mi sorsközösségünk a szenvedő és meggyalázott Krisztussal. Csak Hozzá menekülhetünk, mert elűzettünk otthonunkból, és senki be nem fogad. Mindenünket elorozták, igazságunkat meggyalázták, ártatlan elítéltetésünk felett Pilátusok mossák kezeiket, és fegyverrel űznek előre a kereszt útján, míg csak ki nem szenvedünk rajta, hogy rongyainkon is poroszlók osztozkodjanak, és a gyűlölet lepecsételje még sírunkat is.

Az örök akarat akarata, hogy a Getszemáni kert véres verejtékében megtisztuljon a mi szemünk, öntudatunk kivilágosodjék, és bizonyosan tudjuk, hogy e halálúton ejtett egyetlen könnycseppünk is Magyarország megváltásának tényezője, ha ebből a lelki és szellemi magaslatból hullatjuk rá Krisztus keresztjére. Ugyanakkor a mi feltámadásunk záloga is.

A mi menekülésünk csak benne és általa érhet jó véget.

Az isteni örök gondolat titkához most férkőzhetünk a legközelebb ebben a jóbi helyzetben, és sokszorozhatjuk meg emberi értékességünket, amely előtt előbb-utóbb fejet kell hajtania a ma "Feszítsd meg"-et kiáltó emberiségnek.

Ugyanakkor elesettségünkben és gyengeségünkben nincs és nem is lehet igazabb és nagyobb erőforrásunk, mint ez a soha meg nem szűnő véráldozat, melyet az örök Isten szeretete saját Fiának odaadásával nyújt a szenvedő emberiségnek. Semmiből több hitet, bizalmat és bizonyosságot nem meríthetünk sötét napjainkban, mint a krisztusi sorsból, hogy az Ő igazságában és igéje szerint megjárt golgoták végén mindig ott van a feltámadás, és mi is rátalálunk a magyar élet valódi fájára, amely nem szórja le magáról leveleit, hanem a nagy titok örök törvényének erejével kapcsolja magához, hogy a magyar haza megtarthassa gyermekeit, és gyermekei Magyarországot. A hazát, amely haza hívja haló porodat is!

Vedd tehát keresztedet, és kövesd a Mestert! Csak a kereszt magasságából lehet meglátni a feltámadást.

SZEMÉLYEK

Jézus
Mária

A tizenkét tanítvány:
Péter
János
Júdás
Fülöp
Taddeus
Simon
Jakab
Jakab, *az idősebb*
Tamás
András
Máté
Bartholomeus

Angyal *az Olajfák hegyén*
Arimateai József
Nikodémus
Mária Magdaléna
Mária, *Jakab anyja*
Salomé
Veronika

Pilátus
Heródes Antipás

Kaifás *főpap*
Annás *főpap*

A Nagy Tanács tagjai:
Cedár
Ábel
Achás
Áchár
Obed
Jonathán
Náthán

Abed *vezető farizeus*
Józa *pap és besúgó*
Ezrás, *Kaifás tanítványa*
Egy pap
I. rabbi
II. rabbi
Másik pap
Római százados
Szolgálattevő tiszt *Pilátusnál*
Flavius, *Heródes barátja*
Egy sirató asszony
Lator
Másik lator
Kapuőriző nő
A karhatalom vezetője *Jézus elfogatásánál*
Háztulajdonos *az utolsó vacsora házánál*
Hero, *Nikodémus szolgája*
Hóhér
I. vak
II. vak
Az inaszakadt
Az elszáradt kezű
I. zarándok
II. zarándok
Szolga *Annásnál*
I. tanú
II. tanú
Prokula küldönce
I. poroszló
II. poroszló
Malchus, *kinek Péter levágja a fülét*
I. szolga *Péter árulásánál*
II. szolga *a tűz mellett*
I. katona
II. katona
III. katona
IV. katona, *kik Jézust megostorozták, a Golgotára kísérték, és ott teljesítettek szolgálatot, később a sírt őrizték*
A katonák vezetője *a sírkertben*
I. járókelő
II. járókelő
III. járókelő

IV. járókelő
V. járókelő
Arramenő
Egy kíváncsi
Egy zsidó
Egy férfi *a Golgotán*
Egy ember *a Golgotán*
Halottöltöztető
Férfi *a Jézus koporsóján*
Néhány zarándok
Templomi rendőrség
Papok
Farizeusok
Templomi árusok
Kíváncsiak
Gyermekek
Asszonyok *a Golgotán*

Néptömeg, férfiak, nők, gyermekek, zarándokok, suhancok, rabszolgák, zsidók és idegenek.

NÉHÁNY MEGJEGYZÉS

Jézus

külsejét illetőleg századokon keresztül különböző felfogások érvényesültek. A ma rendelkezésre álló adatok és felfogás szerint azt mondhatjuk, hogy nem volt sovány és nem volt kövér. Testi megjelenésében is magasabb, mint az apostolok. Minden ízében egészséges és nemes, széles mellel és vállakkal. Izmos, de nem a sport művileg fejlesztett izmaival. Egyenes orr, magas, fehér homlok, ovális arc, melynek színe az érett búzáéhoz hasonló. Világosbarna, tompa fényű, válláig érő haj, de nem göndör. Hasonló színű kurta szakáll.

Járása könnyű, nem földhöz kötött. Mintha a homloka vinné. Tartása egyenes, alázatos, öntudatos és nemes. Lénye vonzó és tiszteletet parancsolóan komoly.

Ruhája barnás szőtt ing, térdig érő és alul hullámokba oszló. Efölött hosszú gyapjúfehér köntös hosszú karokkal. Ugyanolyan anyagból való övvel átkötve. Lábán keleti saru. A kendő, melyet alvásnál használt, anyagban és színben ugyanaz, mint a köntös.

Mária

Magas és nyúlánk, fiatalos kinézésű. Szintén magas homlokú. Orra finom, szép vonalú, egyenes. Szemei nagyok. Szája rendkívül szép és piros. Barna arcán halvány pír. Kezei hosszúkásak és finom művűek.

Egyénisége komoly, vonzó, maga a megtestesült érintetlenség és tisztaság. Természetes és magától értetődő minden mozdulata, zajtalan, könnyed, mintha nem is venné körül levegő. Befelé él, Istenben.

Ruhája, ahogyan a művészet ábrázolni szokta.

A tanítványok

Milyen ember volt a tizenkettő?

Péterről, Jakabról és Jánosról tudjuk, hogy galileai halászok voltak. Kemény, dolgozó emberek, kik olyannak vették az életet, mint amilyen. Nem ábrándoztak, sem idegbántalmaik nem voltak. Kezeik kemények a hajókötéltől, tengervíztől, durvák és cserepesek. Arcukat nap, szél, vihar marta. Az élet aktivitásával rendelkeztek,

kik nem szokták meg a szájtátást a bazárok előtt, és a naplopást a falaknál, a városkapuban. Az idő pénz, és dolgoznunk kell, ha meg akarunk élni. Az egyszerű emberek okosságával éltek. Hivő, becsületes emberek voltak, kiket nem gyötörtek afféle problémák, mint a szellemi embereket: írástudókat, papokat.

Fülöp Betsaidából való. Ugyanabból a városból, mint András és Péter. Olyan ember, ki nem izgul fel gyorsan. Meggondolt, megfontolt, ki egyenesen "rámegy a célra". Uram, mutasd meg az Atyát, és aztán kész. Rendben van.

Tamás született logikus. Előbb lehántja mindennek a héját, mielőtt hinne. Kétkedő, kemény nyakú, önálló, a "győződjünk meg előbb" embere. A tényekre ad. Minden helyzetben gondolkodik, és nehezen hisz. "Amíg ujjaim a sebekbe nem bocsátom . . ."

A többiek is egyszerű, józan, derék, jó emberek, kik szeretettel veszik körül Mesterüket. Hisznek, bíznak benne, s Jézus szereti kiválasztottait.

Júdást külön kell kiemelnünk. Sok mindenféle lélektani és lelki megoldás, magyarázat van az irodalomban a vörös hajú tanítványról. Legendák, látomások beszélnek származásáról, múltjáról, előéletéről. A tények alapján, cselekedeteiből, szavaiból azonban annyi bizonyos, hogy alapjában véve önző, kapzsi, pénzsóvár, fukar ember volt, ki szörnyű árulása után felköté magát. További sorsa fölött Isten határozott.

Mária Magdaléna magas és szép, feltűnő jelenség. Élete és története eléggé ismert.

A farizeusok

A közvélemény úgy állítja be, mintha a farizeusok papok, a papok pedig egyben farizeusok is volnának. Tévedés. A farizeusok nem papok, hanem az ún. "Néppárt". Befolyásuk igen nagy volt a népre, hogy akár a királlyal vagy a főpappal is szembehelyezkedhettek. Eredeti nevük "Chaberim" (A Szövetség Tagjai) volt. A farizeus (elkülönültek) elnevezést először ellenfeleik használták, később maguk is így nevezték magukat. A nép és köztük levő viszonyt ma "terror" névvel jelölnénk meg. Kérlelhetetlenek voltak.

A törvénytudók

teológiai professzorok, filológusok, jogászok a farizeusok pártjához tartoztak. A prófétáknál is fontosabbaknak tartották magukat. Megkülönböztető ruhát hordtak. Tisztában voltak vele, hogy a nép inkább félt tőlük, mint szerette. Fontos és majdnem nélkülözhetet-

len szerepet játszottak a kereskedelemben. "Am-haarez" tanítványaikat jobban gyűlölte a nép, mint a pogányokat.

A papok

A régi családokból származó papok, főképpen a magasabb méltóságúak, kik maguk is Jeruzsálemben laktak, a szadduceusok pártjához tartoztak. Helyzetüket politikai manőverekkel és engedményekkel tartották fenn.

A magasabb rangúak nem voltak sokan, de gazdagok és tekintélyesek.

A Jézus és a három vezető réteg közti ellentét

az ő részükről a legelvakultabb gyűlölet határáig menően az volt, hogy — csak pár szóban kifejezve — Jézus szerint Istennek szolgálni teszi egyedül boldoggá az embert, és ennek alapja a szeretet; míg amazok, főképpen a farizeusok alaptétele, amely szerint az emberi élet minden területét látták, hirdették; a törvény betartása, beleértve annak minden előírását és magyarázatát. Minden boldogságnak és közösségnek az alapja annyira a törvény kizárólagosan, hogy ez még magára Istenre is kötelező, és Istenre is lehet ebben a tekintetben kényszerítő hatást gyakorolni.

E két tan összeütközése határozza meg a Jézus és a három hatalom közti viszonyt, és magyarázza meg, hogy az utóbbiak csak a Mester halálával látták megoldhatónak egyszer s mindenkorra a kérdést.

I. RÉSZ

Jézus bevonulása Jeruzsálembe

Megragadó, jellegzetesen palesztínai képek vonulnak el szemeink előtt. A Szentföld, amelyet az Üdvözítő lábai érintettek. Betlehem egy dombvonulat oldalába építve. Ezüstszürke olajfák állnak útjába a fehér mészporban fekvő szikladaraboknak. Jézus szülőhelye, a karácsonyi éj csodálatos és örök forrása. Júdea fennsíkja, a Cedron völgye, részben a sziklákba beépített lakásokkal, Galilea a kő és a por tartománya, hol alig bírja a szem a sugárzó fényt. Egy pillantás az Olajfák hegyéről Jeruzsálemre, az ősi szent városra, ahonnan most izgatott tömegek tódulnak kifelé, a jerikói útra, minden rendű-rangú ember, asszonyok, gyermekek, öregek, fiatalok, és élénk taglejtésekkel mondják, újságolják egymásnak a hírt, hogy jön a názáreti Jézus, a Mester, a Csodatevő. Mindenki igyekszik minél hamarabb hozzáérni. Az elhaladó emberek nyomába újak ömlenek folytonosan. Rajzik a város a kapun át.

Emberzsongás, dübörgő tömegzaj, melyből csak egyes szavak vágódnak ki:

"Csodatevő! . . . Jótevőnk! . . . A názáreti próféta jön! . . ."

Az emberfolyam elér Jézushoz, ki lassú, komoly léptekkel közeledik nemes, emelkedett tartással, tanítványaitól körülvéve.

A sokaság mind szélesebben önti körül. Az arcokon öröm, bámulás, csodálkozás. Minden száj állandó ujjongás:

"Mester! Üdvöz légy! Te áldott! . . ."

Két vak ül az út mellett koldulva.

Meghallván, hogy Jézus közeledik, a világtalanoknak az ürességbe kapkodó bizonytalanságával, előre nyújtott kezekkel tapogatóznak hozzá a ragyogó napsütésben.

Arcukon hit és reménység, izgalom, várakozás.

Vakok: *(kiáltoznak)* Jézus, Dávid fia! Könyörülj rajtunk! Uram, lásd nyomorúságunkat!. . .

Nehányan a sokaságból: Hallgassatok! Félre az útból! Csend! Mit terhelitek?

Jézus szeretettel és részvéttel megáll a lábai elé omló két vak ember fölött.

Jézus: Mit akartok, hogy cselekedjem?

Vakok: Hogy megnyíljanak szemeink! Hogy lássunk! Uram, hogy lássunk! . . .

A sokaság egymás hegyén-hátán nézi, várja, hogy mi történik. Jézus lelke megesik a két szerencsétlenen, és finoman éppen csak megérinti a világtalanok szemeit.

Jézus: Legyen hitetek szerint!

A tömeg elnémul. Minden szem a vakokon. Mély és várakozásteljes pillanatok. A csodavárás már-már természetfölötti hangulata.

És a csoda megtörténik.

A vakok egyszerre észreveszik, hogy eddigi sűrű sötétségüket a fény, a látás kezdi felváltani, és lassan kibontakozik előttük a soha nem sejtett, csak elképzelt világ. Arcuk hirtelen hideg és ijesztő fehér lesz a belső izgalomtól. Maguk elé merevednek, és remegve, fokozatosan veszik tudomásul a velük történt eseményt. Aztán káprázva néznek körül, a bámulat és hála melegségével feltekintenek az Üdvözítőre; de hirtelen az életöröm szédülete vesz erőt rajtuk, és felujjonganak:

Vakok: Fény! Világ! Nap! . . . Látok! Látok! . . . Hála neked, Uram!

A sokaság megrendülve veszi tudomásul az újabb csodatételt. A hír végigfut a tömegen, amelyben percről percre fokozódik a lelkesedés, és az ujjongás most még fokozottabb erővel viharzik fel, mint a mennydörgés.

E pillanatban jön a két tanítvány a szamárral. A nép kíváncsian ad helyet az úton.

Mikor a Mesterhez érnek, felsőruháikat a szamárra terítik, és Jézust reá helyeztetik.

Sokan a tömegből szintén ledobják felsőruháikat, és az útra terítik, amelyen Jézus elhalad. Mások gallyakat tördelnek a fákról; virágokat, füvet szaggatnak, és hasonlóan lába elé hintik. Az ünneplés régi szokása.

A kis állat szerényen kocog végig rajta. Nyomában a tanítványok lépkednek az Úr fényességében. Nagyon nagy diadal ez számukra is.

Lázban ég mindenki. A tömeg lelkesedése nem ismer határt. A városból újabb sokaság omlik szembe, harsonákkal, pálmaágakkal.

"Hozsanna Dávid Fiának! . . . Áldott, ki az Úr nevében jön! Hozsanna! . . . Dicsőség a magasságban . . ."

A küszöbön levő ünnepekre jövő idegenek, poros, fáradt emberek, karavánok tájékozatlanul állanak, torlódnak meg és kérdezősködnek:

"Mi ez? Mi történik itt? Ki az az ember? . . ."

Nehány kíváncsi Lázárt szeretné látni:

"Hol van Lázár, kit feltámasztott?"

Az embersűrűségben izgatott papok, farizeusok furakodnak előre. Sietségükben egymásra tekintgetnek, és kezükkel intik, mutatják, hogy ez tűrhetetlen, ez megengedhetetlen. Tenni kell valamit. Minden lépésre az Úr nagyságát és hatalmát hirdető, dicsőítő emberekbe botlanak, sőt: a két vak is megállítja őket, és ujjongva kiáltja a papok arcába:

Vakok: Vak voltam, meggyógyított! Lásd! Nézd! . . .

Mások is tanúságot tesznek Jézusról, és minden zajon áthatol kiáltásuk. Embertől emberig futnak, kikkel jót tett.

Kiáltások: Sánta voltam, meggyógyított . . . Néma voltam, s halljátok, hogyan kiáltok! . . . Csonka voltam! . . . Béna! . . . Ördöngős! . . . Megszállott! . . .

Az inaszakadt: *(Önmagára mutat.)* Inaszakadt voltam! . . .

Az elszáradt kezű: Ő adta vissza elszáradt kezemet! Hozsanna Dávid fiának! . . .

Tömeg: Hozsanna!

Az asszonyok csecsemőiket emelik magasba, hogy Jézus lássa őket. Utcagyerekek rohangásznak, és másznak a fákra. Visítva hirdetik örömüket, és kacagva tolulnak Jézushoz, hogy aztán ismét tovafussanak örömükben.

Gyermekek: Dicsőség Dávid fiának! Ő a Megváltó, a Szabadító!

Tanítványok: Hozsanna a Mesternek! Áldott, ki az Úr nevében jön!

A papok, farizeusok most érkeznek Jézushoz. Irigység, hatalomféltés és gyűlölet mindenik. Villogó szemekkel támadnak rá.

Papok, farizeusok: Mester! Dorgáld meg tanítványaidat! Ez felháborító! . . . hallgassatok, gyermekek!

Jézus: *(szelíden)* Mondom nektek, hogyha ezek elhallgatnak, a kövek fognak kiáltani.

A papok, farizeusok felnéznek az Úrra, de nem mernek tovább szólni, akkora a róla sugárzó fenség, hatalom és komolyság. Csak egymásnak súgják oda:

Papok, farizeusok: Menjünk, jelentsük még a főpapnak! A Nagy Tanács dolga ez! Tennie kell valamit. Most kell cselekednie. *(Elsietnek.)*

Már itt a város. Innen a Cedron-völgy fölötti magasságból a teljes fényben álló reggeli nap elönti az egymásba épített, lapos tetejű háztömegeket, félkerek kupolákat, a régi össze-vissza tagozott kőépületeket, szűk utcák tekervényeit, a furcsa fekete ereket, melyekben az élet vére folyik, a kiemelkedő templomot, városfalakat, a néhány kiemelkedő palotát, megvilágítja a nehéz kő ősiségét, melyben Izrael élete lerakódott. A templom városa. A nagy jelkép, mely némaságában is beszédes. A minden zsidók örök álma.

Jézus áll fölötte, és némán, hosszan nézi a lábai alatt elterülő várost.

A tanítványoknak feltűnik hirtelen komorsága, és két oldalról a Mester köré gyűlve kérdőleg néznek rá. Meglepetve látják, hogy Jézus arcán két könnycsepp gördül le. Sír a város fölött. Egymásra pillantanak, hogy mit jelentsen ez.

Jézus: *(még mindig a várost nézve szól)* Jönnek napok, mikor ellenségeid körülvesznek téged és a te fiaidat, és nem hagynak tebenned követ kövön, mivel nem ismerted meg látogatásod idejét.

A tanítványok némán, lesújtva ejtik le fejüket. Fáj, amit Jézus mondott, hiszen a Mesterrel együtt szeretik hazájukat. A tömeg diadalujjongása azonban ismét felrázza őket, de már az öröm kevesebb külső jelével követik a Mestert, ki áthalad a városkapun, mely az ünnepekre való tekintettel tárva-nyitva áll.

A nap még élesebben, valósággal arany tűzben ragyog fel a világ fölött.

Itt benn a városban a tömeg még hatalmasabbá válik. A lakosság szinte megkétszereződött a mindenhonnan begyűlt és az ünnepekre jött karavánokkal, vidékiekkel. Ezrek tolonganak az utcákon, tereken. A bazárok élete megélénkült. A falak dübörögve verik vissza az ujjongást. Az emberek futva jönnek a távolabbi utcákból is. Az ajtók, ablaklyukak, háztetők tele néppel. A soka-

ság örvénylik a templomudvar előtti téren, mikor Jézus megérkezik a templom lépcsőihez, és leszáll a szamárról.

Valóságos viharrá nőtt a népujjongás, hozsannázás és harsonák zengése.

Jézus felhalad a lépcsőkön, és eltűnik a templom előcsarnokában . . .

II. RÉSZ

A Nagy Tanács

A szanhedrin, a Nagy Tanács ülésterme.

Korhű berendezés. Keleti dísz és pompa. Vallásos jellegű insigniák, Mózes-szobor, törvénytábla, hosszú asztal, nagy székek, rajtuk felül keleti figurák. Az asztalon is. Zöldbarnák és itt-ott sárgán fénylenek. A több ezer esztendős világ hangulata. Érzik a megkövesedett ortodoxia és a törvény. A teremben több laterna. Arany színek és fűszerszámillat. Idegen és szokatlan hangulatú világ. Van benne valami a kő és a sírok hidegségéből és könyörtelenségéből.

A Nagy Tanács együtt van, élén az ez évi főpappal, Kaifással.

Első tekintetre látni rajtuk, hogy mindenik más jellem, típus és titok. Jellegzetes alakok. Betűette arcok, ész és tudás rajtuk. Különböző színű és nagyságú szakállak terülnek a mellekre. Mózes vak diplomatái. A nép fölötti hatalom és dölyf tudata rajtuk. Tiszteletet követelők.

A papoknak sapkájuk van, széles övük. Karjukról hosszú, manipulusszerű kötelékek lógnak le, a végén szőrmevégződéssel. Vállukon jelvény. A farizeusoknak és írástudóknak is megvan a maguk tudós jele.

Hideg, magas homlokok és nyúlt, finom, sárgásfehér kezek. Legtöbbnél pergamentszerű ésráncos. Betűmutató ujjak. A mindenek feletti hatalom elszánt birtokosai. A látszólagos nyugalom mögött érzékeny ideg és fojtott vulkán mindenik. Szájuk prémje színtelen és rebegő.

Kaifás még köztük is kimagaslik. Széles, szépen épített, boltozatos öregember. Az élet titkát ismerő szellemi tekintély, éleslátás és fölényesség. Tudás, melynek hatása alól még társai sem vonhatják ki magukat. Ül, és még a szempillája sem rezdül meg. Az éppen beszélő Cedart hallgatja.

Cedar, vezető szadduceus, a párt megtestesítője, maga az ortodoxia. Csont-bőr ember, csupa ideg, beesett arcú, száraz, magas és lengő fehér hajú, szakállú. A szemek azonban nagyok, égőek és faszcinálóak. A törvény hideg őre és kíméletlen végrehajtója.

Cedar: Tűrhetetlen! Tenni kell valamit a Galileivel! Az egész népet maga után bolondítja. Lázban ég a város. Vége tekintélyünknek és hatalmunknak. Ez a bevonulás valóságos lázadás. A törvény és Mózes forog kockán. A törvény, melynek betartása minden boldogságnak és közösségnek alapja. A törvény, mely Istenre is kötelező, és őt is lehet kényszeríteni . . .

A terem hátterében kis rabbik, írástudók, farizeusok izgatott gesztusokkal, felháborodva és gyűlölködve, egymást túllicitálva zajonganak.

Egy kis, dühös rabbi — maga a megtestesült gyűlölet — előreugrik és, karjait a farizeusok felé hányva, igyekszik uszítani őket.

Rabbi: Tűritek, farizeusok? . . . Nektek mondta, hogy jaj nektek, farizeusok, kik tele vagytok képmutatással és törvénytelenséggel. Bemeszelt sírok . . .

Másik rabbi: *(szavába vág)* Szeretitek a lakomákon a főhelyet és a gyülekezetben az elöl ülést.

A papok szeme jólesőn összevillan. Jó hallani a kellemetlent a másik pártról. A két vetélkedő papocska észreveszi, hogy tetszik a "nagyok"-nak a beszédük, és egymással vetélkedve bátorkodnak bele.

I. rabbi: És a piacokon való köszöntéseket.

II. rabbi: Ő mondotta, a Galilei, hogy bolondok és vakok vagytok!

I. rabbi: Felemésztitek az özvegyek házait, és színből hosszan imádkoztok.

II. rabbi: *(nyíltan szemükbe mondja gúnyosan a maga véleményét is)* Hol a nagy befolyástok "Elkülönültek, Szövetség Tagjai", mellyel akár a királlyal is szembeszállotok?

I. rabbi: A nép már nem veletek, a Galileivel tart.

Abed: *(vezető farizeus haragtól remegő szakállal ugrik fel)* Máris sokat tűrtünk! Atyáink hitét veszélyezteti ez az ember! Főpap, tedd kötelességedet!

Általános méltatlankodás a farizeusok közt.

Kaifás rájuk pillant, de nem ér rá felelni, mert az ajtó nyílik, és új emberek omlanak be rajta. A főpap összehúzott szemekkel mered oda, de már alázatosan jelenti is a velük jött papocska:

Pap: Uram! Méltóságos Nagy Tanács! . . . E derék templomi árusok panaszra jöttek a Názáreti ellen, és elégtételt követelnek. *(Sunyítva az árusok felé.)* Előre, ti derék emberek! *(Súgva.)* Úgy, ahogyan megbeszéltük.

Az árusok előretolulnak, és a pillanatnyi figyelmet felhasználva, egyszerre öntik ki magukból panaszaikat.

Árusok: Kártérítést követelünk! . . . Feldöntötte olajos korsóimat. "Elröpítette áldozati galambjaimat!"
"A pénzem! A pénzem! — tépi haját a harmadik. — Felborította pénzváltó asztalomat!"
"Ostort emelt ránk, és kiűzött drága pénzen vett helyeinkről! Miért fizetünk nektek?" . . .
Kaifás: *(Egyetlen kézintésére csend lesz.)* Mindent tudunk. Ügyetekre gondunk lesz. *(Elbocsátó jelt ád, mire az árusok elégedetten kivonulnak. A főpap ismét a teremben levőkhoz fordul.)* Mit tudtok még ez ember ellen?
II. pap: *(Egy lépést előre tesz társai közül.)* Csodákat mível. Betegeket gyógyít. Magam láttam . . .
Kaifás: Nincsenek csodák!
II. pap: De főpap! Ami igaz, az igaz! . . .
Kaifás: *(Rápillantásával beléfojtja a szót.)* Mit cselekszik most ez az ember?

Egy alacsony, társaitól eddig különhúzódott, piszkos figura surran elő. Lapuló, figyelő, kémszerű, magát rejtő, gyanakvó, okos kígyó. A jelzésén látszik, hogy maga is a papi osztályhoz tartozik. A neve Józa. Ő az örök kísértő és titokban feljelentő, az álnok, ki mindenütt ott van. Aki mindenütt tudja, hogy mit kell mondania.

Józa: *(Csak a főpaphoz beszél kegykeresően, mintha a többi ott se volna.)* Kijővén ama Jézus a templomból, mondá neki egy tanítványai közül: "Mester! Nézd, milyen kövek és milyen épületek!" Ő pedig felelé: — "Bizony, mondom nektek, nem marad itt kő kövön."
Ábel papi fejedelem: Hallatlan! *(Fejüket csóváló társaira néz.)*
Józa: *(A közbeszólásra nem is ügyelltve folytatja.)* Mikor pedig az Olajfák hegyén ül vala, kérdezték tanítványai: "Mondd meg nekünk, mikor lesznek ezek?" Ő pedig felelé: "Nemzet nemzet ellen támad, ország ország ellen, és lesznek éhségek, döghalálok, földindulások mindenfelé . . ."

A Tanács tagjai felfigyelnek. Szokatlanul érdekes. Amire gondolnak, Ábel papi fejedelem mindjárt hangot is ad annak.

Ábel: Hah! Ha ez Izrael szabadságát jelentené! Ha ez az ember igazat beszélne! . . .
Józa: *(Alattomos szeme felcsillan.)* . . . "Akkor akik Júdeában lesznek, fussanak a hegyekre" mondotta. "A ház tetején levő ne szálljon alá, és a mezőn levő ne térjen vissza, hogy ruháját elvigye . . . Mindjárt pedig azon napok nyomorúságai után a nap elsötétedik,

és a hold nem fénylik, a csillagok az égről lehullnak, és sír a föld minden nemzetsége . . .''

Az emberek arca, egész magatartása kifejezi az észrevétlen támadt varázst, melyet a pap síri szavai még fokoznak.

Kaifás: Eh! Dőre jóslás, szemfényvesztés tudatlanoknak! . . . Mi történt tovább?

Józa: *(Vállat von, mintha nem tartaná olyan fontosnak, amit még mondani akar.)* Semmi különösebb. Törvénnyé tette a szeretetet . . .

A Tanács tagjait nem érdekli, hogy mit szólott Jézus a szeretetről, de meglepetést kelt, hogy a főpap egyszerre felélénkül.

Kaifás: *(Mohón.)* És mit szólott a szeretetről?

Józa: *(Kissé csodálkozva.)* Mondottam, hogy törvénnyé tette követői és a világ számára: ''Szeresd felebarátodat, mint önmagadat!''

Kaifás: *(Előre hajlik székéből.)* Bizonyos vagy? Így mondotta?

Józa: *(Meglepetten.)* Így mondotta.

Kaifás mélyen elgondolkodik. Minden szem rátekint, olyan furcsán viselkedik. Nehányan szót is adnak ennek:

''Mi lelte a főpapot?''

Kaifás, mintha álomból ébredne, mereven maga elé néz, és különös hangon mondja maga elé:

Kaifás: Akkor . . . akkor ez embernek meg kell halnia!

Annyira meglepő és drámai a váratlan ítélet, hogy némelyek a hallatára felugranak a főpapok közül.

Ábel: Meghalnia? . . . *(És utána üresen marad a szája.)*

A főpap már összeszedte magát, és megadja a választ.

Kaifás: Igen. Mielőtt megértené a világ, hogy mit akar ez ember.

Még nagyobb az elképedés. Papi fejedelmek, írástudók, farizeusok egymásra néznek, hogy mi van a főpappal.

Kaifás: *(Még mindig, mintha csak önmagának mondaná.)* Ez az ember a szeretetével felborítja a világ rendjét, minden törvényt. Hatalmakat dönt meg. Elveszi a fegyverek élét. A rabszolgát urához emeli. Felforgatja a békét, örök szomjúságot olt az emberek lelkébe, teljesülhetetlen vágyakat, és vérükkel, életükkel fognak fizetni érte, míg a világ világ . . . Ez az ember lehetetlent akar! Vége Izraelnek, Mózesnek! Új Jehova, akit hirdet. És végünk van nekünk is. A Názáreti megtalálta a legfélelmetesebb titkot. Meg kell halnia! Jobb, hogy egy ember vesszen el a népért. Most már végzek veled, Galilei!

A főpap lábainál ül kedvenc tanítványa, Ezrás. Szép, ifjú megszállott. A talmudista világon kívüli, idealista fajtája, az eszmék bolondja. Ura utolsó szavainál lassan, mindjobban megvilágosodó aggyal emelkedik fel zsámolyáról, és mintha az elkövetkezendő nemzedékek szimbóluma volna, előbb fehér, aztán pirosra feslő arccal, lelkesen veti magát ura térdére.

Ezrás: Értelek, uram! . . . Haljon meg! A jövendő mondja.

Most már a többi is érti. Fejüket dugják össze, úgy vitatkoznak. A célt azonban elérték. Látszik rajtuk az elégedettség. Szinte felszabadultak. Csak az öreg Ábel áll fel újfent, és rázza bizonytalanul száraz karjait.

Ábel: Én . . . én akarom, hogy meghaljon, de a szeretet nem elég a halálra.
Kaifás: Tévedsz.
Cedár: Isten fiának mondotta magát!
Ábel: *(Bizonytalanul.)* Azt mondotta?
Áchár: *(Másik papi fejedelem.)* Megszegte a szombatot!
Cedár: Semmibe veszi a törvényt! Izrael ellensége!
Ábel: *(Tompán.)* Akkor haljon meg!

A papi fejedelmek, farizeusok, írástudók, az összes jelenlevők a felszabadult gyűlölet féktelenségével zúgnak fel:

"Haljon meg! Haljon meg! . . ."

Ábel mellett ül régi barátja, Jonathán, a nálánál is idősebb, félig világtalan, alig halló, pátriárkaszerű pap, ki tenyeréből tölcsért formál füléhez, hogy jobban hallja a tárgyalást. Most reszkető kézzel megérinti barátját.

Jonathán: Te is azt mondod, Ábel, hogy haljon meg?
Ábel: *(Mereven bólint.)* A népért. Így kell lennie!
Jonathán: *(Felemelkedik, fehér szakállát előre tartja, hosszú kezeit szétvetve magasba emeliráncos, csontos fejét.)* Akkor hála neked, Ábrahám, Izsák Istene! Jahve! Jahve! . . . *(Erőtlenül ismét magába hull.)*
Cedár: *(Kihasználva a lenyűgöző pillanatot.)* Hallottátok? Mit ítéltek?
A Nagy Tanács tagjai: *(Egyhangúan.)* Méltó a halálra! Haljon meg! Keresztre vele!
Kaifás: Az ítélet egyhangú. Kimondom. A tanácskozás véget ért.

A háttérben összezsúfolódott kis rabbik, tanúk, templomelöljárók örömükben újra kirajzanak, kezük-lábuk táncol örömükben. Többen a kielégült gyűlölet édességét ízlelik ajkaikon, és szájuk szélét nyelvükkel nyalogatva, kéjbe fordult szűk szemekkel mondogatják:

"Meg fog halni! Keresztre kerül! A szégyen fájára. Halál! . . ."

Mindenki felemelkedik helyéről. Némelyeknek, kebli barátainak és mindenre kész támogatóinak jelt ád Kaifás, és magához kéri, mialatt hadonászó csoportok alakulnak, és izgatottan kifelé tolul a tömeg, de még az előcsarnokból is visszaver az öröm zaja, hogy ártatlant sikerült elveszejteniök.

Már csak a pátriárka ül helyén magába roskadtan, mintha nem e világon volna. Aztán ő is egyszerre felemelkedik. A közelállók megütközve néznek rá. Most már más ember. Elszörnyülködött, remegő, ijedt, megdöbbent. Pillanatig — mint eszelős — maga elé bámul, szemgödrei megvörösödnek, és alig érthetően hebegi.

Jonathán: Nincs . . . hát senki sincs, ki szót tegyen mellette? . . .

Nehányan vállat vonnak, mások mosolyognak a vén bolondon. Kaifás összehúzza szemeit, de ő se ügyelít rá különösebben.

A válasz a mindenhonnan felhangzó ujjongás:

"Halál! . . . Halál! . . ."

Öreg Jonathán a hallatára két sárga kezét szőrös füleire szorítja, és furcsán bicsakló léptekkel ő is kirohan a teremből.

A hatalom módja

Kaifás dolgozószobája. Kisebb, meghittebb terem, amelyen látszik a római hatás. Az asztalon pergamentek, könyvek, stílus, írótáblák és jeladó szerszám. Szövétnekek fényében ülnek együtt a hatalom igazi birtokosai, Izrael valódi urai. Egymás közt vannak, őszinték lehetnek. A lámpák élesen megvilágítják a csoportot.

Cedár: *(Kaifáshoz.)* Miként akarod mindezt végbe vinni?

Áchár: *(Aggodalmasan.)* Sokan vannak a követői. El kell kerülni a testvérharcot!

Kaifás: *(Megvetően.)* A nép? A nép mindig saját jótevőit öli meg. A tömeg ingatag játékszer. Bizalmatlan és ostoba. Mindig azt követi, ki utolsónak szól hozzá. Nehány elejtett szó, hír, dicséret, ígéret, ingyen lakoma, pár pénzdarab és a — papjaink . . .

Nevetés.

Obed: Nem volna jobb titokban eltüntetni? Szerencsétlenség áldozata lenne. Egy idegen, ki az ünnepekre jött, esetleg méreg . . .

Áchár: Tanítványai éjjel-nappal vele vannak.

Náthán: Már késő. És itt vannak a rómaiak is. Törvényes formában kell történnie.
Cedár: Igen, a rómaiak! A megszállók! . . .
Kaifás: *(Fellobogó gyűlölettel.)* Övék a kard, mienk az ész. Barbárok, nyers erő.
Cedár: A végrehajtó hatalom az ő kezükben van. A helytartó képzett ember, a jogban járatos.
Kaifás: Minden megszállónak saját érdeke a legfőbb törvény. Ezért ők isteneket is ledöntenek, és népekre erőltetik sarkukat. Mit számít egy ember élete; Pilátus? Az ő érdeke az állása. Ha Rómába zavargások híre megy, és panasz, hogy semmibe vette a Nagy Tanács ítéletét . . . Bízzátok rám! Hiszitek, hogy egy emberért, ki az állam ellen izgat . . .? Tudni kell a megszállókkal is bánni.
Cedár: Bámullak, főpap! A Galileinek vége.
Kaifás: *(Elkomorodva.)* Nem őt akarom én megölni.
Mind: Hát kit?
Kaifás: Amit hirdet. A tant. Az "evangélium"-ot, ahogyan ők nevezik.
Áchár: Hogyan akarod ezt elérni? Vitatkozol?
Kaifás: Aki vitatkozik, a másikat erősíti.
Cedár: Ő és a tan ugyanaz.
Kaifás: Ezért kell meghalnia.
Cedár: Hiszed, hogy ezzel igéje is sírba száll?
Kaifás: *(Határozottan.)* Nem.
Mind: *(Kíváncsian.)* Nos?
Kaifás: Az igét azok semmisítik meg, akik megtagadják. Az árulói, a tanítványai.
Odeb: Ismersz ilyet?
Kaifás: Aki többre becsüli a pénzt, a hasznot, a jólétet, a mai napot, mint a holnapot az igénél, meggyőződésnél, hazánál, Istennél? Fukart, irigyet, nagyravágyót, könnyelműt, ingatagot, aljast? Fiút, ki atyját is eladja? Hálátlant, gyűlölködőt? . . . *(Megvető mosollyal.)* Hát kikből áll a világ? . . . *(Az ajtó felé nézve a jeladóval jelt ád.)*

Mind kíváncsian tekintenek oda.

Józa: *(Alázatosan belép.)* Uram!
Kaifás: Itt van az az ember?
Józa: Parancsodra vár, főpap.
Kaifás: Jöjjön be az az ember!

Józa kitárja az ajtót, és kézmozdulattal int.

Az általános figyelem közepette elszántan, sötét elhatározással belép Júdás, a tanítvány.

Pár lépést tesz előre, és a lámpák fényében mind élesebben lelepleződik egész lénye, ördögtől megszállottsága. Látszik rajta, hogy nem régen esett át a lelki krízisen.

A papok is pillanatra visszadöbbennek a láttára.

Csak egyedül Kaifás nyugodt, mint aki nem várt mást.

Kaifás: Neved?

Júdás: *(Tompán, lesütött szemekkel.)* Júdás Karióti.

Kaifás: Jó zsidó vagy?

Júdás: *(Kurtán felkacag.)* Még jobb üzletember.

Kaifás: *(A látszatot meg kell őriznie.)* Az minket nem érdekel. Izrael, a nép sorsa a mi gondunk, melyet mestered végső veszedelembe dönt. Mózes tanítása, atyáink hite, frigyünk az örök Jehovával.

Júdás: *(Mint aki nem szereti a sok szóbeszédet.)* Mit akartok nekem adni, és én kezetekbe adom őt?

Kaifás: A felségés Tanács harminc sékellel jutalmazza szolgálataidat. Kilátásaid azonban még nagyobbak. Gondunk lesz rád.

Júdás: *(Csalódottan.)* Egy rabszolga ára. Mint mikor egy ökör egy rabszolgát öl meg.

Cedár: Minden izraelitának kötelessége . . .

Júdás: *(Számba se veszi a közbeszólást.)* Pedig nálam nem hiába adjátok ki a pénzt . . . *(Mellig felhúzott öklökkel maga elé mered. Vörös haja fénylik a laternák fényében. Rövid belső tusa, de a kapzsiság kiül arcára, és határoz.)* Eh! Pénzt! . . .

Áchár felemelkedik üléséből, a pénzládához megy, kiemeli az előkészített zacskót, és Júdás elé önti a fényes ezüstöt, aki mohó mozdulattal veti rá magát, és gyorsan beszámolja erszényébe.

A papi fejedelmek maguk is undorral nézik. Érzik a vérárulás egész szennyességét.

Maga az áruló is megkönnyebbedik, mikor övébe szúrja az erszényt.

Kaifás: *(Szigorúan, mint aki már markában tartja az embert.)* És most, mi a terved?

Júdás: *(Kissé bicsaklik a hangja.)* Éjjel . . . A legjobb alkalom . . . Adjatok fegyvereseket!

Kaifás: Megkapod.

Júdás: *(Láthatóan azért beszél, mert még mindig küzd magával. Remeg, arca zöldesszürke, szája száraz.)* Hozzanak fáklyákat! . . . Én megadom a jelt.
Kaifás: Józa veled megy. *(Int, hogy távozhatnak.)*
Józa: *(Megérinti az áruló karját.)* Jer!

A ráirányult szemek még élesebben kiemelik az árulót, aki töprengve áll, magával küszködve, drámai némaságban. Homlokán szinte látszanak agyában rohanó fekete gondolatai. A papi fejedelmek feszült idegekkel várakoznak, mert tudják, hogy perceken múlik minden.

Végül Júdás mégis összerándul erőszakosan, dacosan felvágja fejét, és súlyos léptekkel távozik a szobából.

A négy papi fejedelem négy szobor.

A főpap maga is.

Kaifás: *(Fáradtan.)* Lehet, hogy történelmi pillanat volt. Nem tehettem másként.
Cedár: *(Megviselten.)* És ha tévedtél? Ha mégse hal meg az "Ige"?
Kaifás: *(Vállat von.)* Akkor újra elárulják.
Óbed: *(Nyugtalanul.)* A Galilei mondta, hogy újra feltámad halottaiból. *(Kaifáshoz.)* Hiszed te azt?
Kaifás: *(Mintha a jövőbe látna.)* Akkor újra megölik . . . Mert mindig megölik őt, valamíg ember lesz a földön.

III. RÉSZ

Az utolsó vacsora

Esti óra az ég peremére hanyatló nappal. Az ég fehér-arannyá lehelt, és feltámadt a gyenge nyugati fuvallat. A közeledő est hangulata Jeruzsálemben. Az emberek már fáradtak, és a házak már az éjszakára gondolnak.

A Bethániából jött két tanítvány, Péter és János, kiket az Úr küldött, hogy előkészítsék a húsvétot, alig érkeztek a városkapun belüli térre, máris meglátják a korsóvivő szolgát, mint Jézus megmondotta.

Péter: Ott van az ember a korsóval!
János: Ahogyan a Mester megmondotta.
Péter: Jer, kövessük őt!

A szolga nyomába szegődnek, ki egy, a közelben levő emeletes házba tér be. Követik ide is. A tulajdonos szembe jön velük.

Háztulajdonos: Mit akartok?
Péter: Urunk, a Názáreti Jézus, tanítványaival nálad kívánja elkölteni a húsvéti bárányt.
Háztulajdonos: Tudod, hogy Jeruzsálem polgárai kötelesek a zarándokok rendelkezésére állani. Urad különösen megtiszteli hajlékomat. A terem előkészítve rendelkezéstekre áll.
Péter: A levágott bárány bőre tulajdonod szokás szerint.
Háztulajdonos: Kövessetek!

A ház ura mindjárt felvezeti a két tanítványt az emeletre, a "diván"-ba, melybe kívülről van a feljárás ősi palesztínai szokás szerint.

Tágas terem, mintegy négy-öt méter magas. Csak ilyen magas szobákban elviselhető a hőség. Mivel a fény főképpen az ajtón át jut be a szobába, ez állandóan nyitva van.

Már minden előkészítve a vendégek fogadására: a kéz- és lábmosó edények, az alacsony asztal, amely körül a földön szőnyeg fekvőhelyek vannak a vacsorázók részére, könyöklő zsámolyok párnákkal. A zsidók ugyanis római szokás szerint fekve étkeztek, ami a szabadságnak jele. Körbe fekve és úgy elhelyezkedve, hogy

két-két szomszéd szembe került egymással. Ezek egymás közt szoktak beszélgetni.

A kályhában faszén izzik, és ott van már a sütőedény is, melyben egészben szokás megsütni a templomban előzőleg levágott húsvéti bárányt.

A laternák meggyújtásra várnak.

A naphanyatlás és esti órák komor hangulata, mikor már az árnyak és árnyékok előbújni készülnek a zugokból, falöblökből. A szén izzása folyton erősödik, és aranyszínt vet maga körül.

A ház ura visszamegy a földszintre, hol ilyenkor a család tartózkodik. A két tanítvány azonnal dologhoz lát.

János sülni teszi a bárányt, Péter pedig kenyeret, bort helyez az asztalra, elkészíti a "keserű salátát" az erre használatos növényekből, és a mártást szétnyomott datolyákból, fügéből és szőlőből. A kenyér kovásztalan, hajlítható és törhető morzsa nélkül. A zsidók nem használtak az étkezésnél villát, hanem puszta ujjaikat kenyérdarabkák segítségével.

János most a fekvőhelyeket veszi számba, és a főhelyen az Úrét szeretettel felpuhogatja gondosan.

Közben félve, gondütötten, aggodalmaskodva beszélgetnek. Alakjuk folyton fogy, tünedezik a sötétedésben.

Péter: A Nagy Tanács halálra keresi a Mestert, mint hallom. Kémek ólálkodnak az utcákon. Veszélyben van. Nagy veszélyben.
János: *(Szintén izgatott.)* Kár, hogy a törvény szerint csak Jeruzsálem falain belül költhetjük el a húsvéti bárányt.
Péter: A főpapok és farizeusok gyűlölete nem ismer határt. Vigyáznunk kell! Én . . . Én kardot is hoztam magammal.
János: A Mester maga is ismeri a veszélyt. Azért töltötte a városon kívül az éjszakát.
Péter: *(Összerázkódik.)* Egy éjjeli támadás! . . . Gyújtsuk meg a laternákat!

A lámpák fénye egymás után lobban fel, és megvilágítják a két tanítványt.

János: *(Átszellemülten kiegyenesedik, és puhán, melegen mondja.)* Ő Isten Fia!
Péter: *(Az utolsó lámpát is fényre lobbantva.)* Igen, de az emberek emberek fiai. Az óvatosság nem árt.

Mindketten felfigyelnek, megrettenve állanak meg, mert a lépcsőkön emberek zaja hallatszik. Csupa félelem a két ember, és csak akkor enyhülnek meg, mikor meglátják a tanítványok élén belépni a Mestert. Arcuk megtelik boldogsággal és szeretettel.

Péter: *(Felszabadultan, örömmel.)* Uram! Mesterem!

Jézus láttára a lámpák is mintha új fényre kapnának. A szoba felragyog. A szentség és tisztaság varázsa tölti meg az egész termet.

A tanítványokon is látszik a kellemes hatás.

Tamás: *(Meg is jegyzi.)* Hányszor ettünk falak zugaiban, kövek árnyékában, utcaszélen, fák védelmében, de ez a környezet valóban méltó a húsvéti bárányhoz.

Jézus: Békesség e háznak!

Péter, János: És a benne lakóknak!

Jézus a húsvéti lakoma előírása szerint tisztálkodik. Megmossa kezeit, aztán megáll a terített asztal fölött. A tanítványok követik példáját, és köréje gyűlnek.

Jézus: Magasztaltassék Isten, ki ezt a kenyeret, bort és ezeket a gyümölcsöket teremtette. *(Helyére ereszkedik.)*

A tanítványok szintén az asztalhoz készülődnek. Jézus egyik oldalán János helyezkedik el, a másikon, valószínűleg a jobb oldalán Júdás.

A többi közt versengés támad, ki hová üljön. Sorrendre eddig nem volt szükség, hiszen a szőlőkertek, kutak, fák árnyéka alatti étkezéseknél a szabadban ilyen probléma nem volt, de a húsvéti lakománál most mégis bizonyos rangsor látszott szükségesnek. Mindenki a Mester közelében szeretett volna ülni.

Fülöp: Ez a hely engem illet.

Simon: Milyen jogon?

András: Engem korábban hívott tanítványai közé.

Jakab: Tisztázni kell, ki a nagyobb!

Jézus: *(Szelíden megfeddi őket.)* Aki a legnagyobb köztetek, olyan legyen, mint aki a legkisebb, és aki fő, mint aki szolgál. *(Simon Péterhez fordulva.)* Simon, Simon, íme, a Sátán kikért titeket, hogy megrostáljon, mint a búzát, de én imádkozom érted, hogy meg ne fogyatkozzék a te hited, te azért idővel megtérvén, atyádfiait erősítsed.

Péter alázatra hajtott fővel, töprengve, szótlanul ereszkedik le az éppen lábai előtt levő helyre, nem közvetlen Jézus közelében.

A többiek szintén elfoglalják helyüket.

Kezdetét veszi a vacsora.

Jézus váratlanul felemelkedik helyéről, és mindannyiok kíváncsi pillantásától kísérve leteszi felsőruháját, az albaszerű köpenyt a

helyre, melyen ül vala, aztán len törülő ruhát köt maga köré, és az ajtóhoz lépve egyik kezével az ott elhelyezett vizeskorsót, másikkal a tálat fogva, az alázatos rabszolga tartásával és ruházatában visszatér a körhöz.

A tanítványok csak most eszmélnek rá, mit akar a Mester. El vannak szörnyülködve, hogy ilyen munkára alázta magát.

Jakab: Uram! Te lábainkat akarod megmosni?

Tamás: *(Bámul és elképedett.)* Rabszolgák dolga ez, Uram! Még egy zsidó rabszolgát sem lehetne erre kötelezni!

Jézus azonban szótlanul végzi munkáját. Éppen Taddeushoz hajlik le, hogy megmossa az ő lábait is.

Taddeus: Hiszen elvégeztük az előírt tisztulást!

Péter: *(Éppen hozzá ért az Úr.)* Az én lábomat nem mosod meg soha!

Jézus: Amit én cselekszem, azt te most nem érted. Ha meg nem moslak téged, semmi közöd sincs énhozzám.

Péter: *(Csak most érti meg a cselekedet jelentőségét és szimbólumát. Mély odaadással, tekintetével, egész lényével a Mester arcába olvadva.)* Uram, ne csak lábaimat, hanem kezeimet és fejemet is! . . .

Jézus: Tiszták vagytok, de nem mindnyájan. *(Júdás előtt áll meg.)*

A tanítványok feszülten néznek egymásra, és halkan kérdezik egymástól:

"Ki a tisztátalan köztünk?"

Júdás komoran lesüti szemeit a rátekintő Jézus előtt, és konokul hallgat. Feltűnő, hogy egyedül ő nem tiltakozik, csak ő nem mondja: "Nem érdemlem meg, Uram!"

A súlyos és jelentős drámai pillanatokat csak ketten értik: Jézus és Júdás.

Jézus azonban nem szól semmit az árulóhoz, csak lehajlik az ő lábaihoz, és alázattal megmossa azokat is. Júdás mély gondolatokba süllyed.

A Mester most elfordul a körtől, helyükre teszi az edényeket, a törülő lenruhát, újra felveszi letett köntösét, és ismét elfoglalja helyét. A rátekintő tanítványoknak magyarázatot ád.

Jézus: Értitek-e, hogy mit cselekedtem veletek? Ti engem Mesternek és Uramnak hívtok, és jól mondjátok, mert az vagyok. Azért, ha én, az Úr és Mester, megmostam a ti lábaitokat, nektek is meg kell mosnotok egymás lábait, mert példát adtam nektek . . . Bizony, mondom, a szolga nem nagyobb uránál. Ha tudjátok ezeket, boldogok lesztek, ha cselekszitek ezeket . . . Mondom

nektek, aki befogadja, kit én küldök, engem fogad be, aki pedig engem befogad, azt fogadja be, aki engem küldött . . .

Pillanatokig néma csend.

Többen aggodalmasan kifelé figyelnek. Kint azonban semmi gyanús. Megnyugodva fordulnak vissza, de ugyanabban a pillanatban meglepő változást látnak a Mesteren.

Jézus arcán fájdalom vonaglik végig, és sápadtság önti el. Láthatóan felindult egész lénye. A lámpák fényében magas homloka világít, szemei szomorúak. Lehajtja fejét, és keserűen mondja:

Jézus: Bizony, mondom nektek, hogy egy közületek elárul engem.

A tanítványok ijedten, bizonytalankodva tekintenek egymásra. Nagy a nyugtalanság. Egymástól kérdezik:

"Kiről beszél?"

"Ki lehet közülünk?"

"Lehetetlen! Melyikünk volna?"

Péter titokban int Jánosnak, a szeretett tanítványnak, hogy tudakolja meg a Mestertől.

János: *(Az Üdvözítő mellére hajtva fejét meg is kérdezi.)* Uram, ki az?

A tanítványok fölöttébb megszomorodva szintén kérdezik:

"Vajon én vagyok-e, Uram?"

"Vajon én volnék? . . ."

Jézus: *(Jánosnak felel.)* Akinek én a bemártott falatot adom . . . *(Bemártja a kenyérfalatot, és Júdásnak nyújtja.)*

A tanítványok éppen az ülés rendje és formája miatt nem hallván a Jánosnak mondott szavakat, csak a Jézus cselekedetét látják, és azt hiszik, hogy a Mester a fellahoknál és beduinoknál fennálló régi szokás szerint cselekszik, kiknél a falatnyújtás a vendég különös megtiszteltetését jelenti.

Jakab: *(Társainak meg is jegyzi.)* Nagy megtiszteltetés érte Júdást. Falatot nyújt neki az Úr.

Júdás maga is meglepődik. Nem veszi észre, hogy ez az Úr utolsó figyelmeztetése. Ő se hallotta a Jánosnak mondott szavakat.

Júdás: *(Hebegve.)* Te . . . Te, falatot nyújtasz nekem? *(Szürkére vált arccal, hogy elhárítsa magáról a többiek gyanúját, ő is megkérdi.)* Én vagyok-e, Uram?

Jézus: *(Végtelen szánalommal, mert látja, hogy ez az ember elveszett, nincs visszatérés számára.)* Te mondád . . . Mit cselekedni akarsz, hamar cselekedd!

Júdás megátalkodott és megkeményedett szándékában. Beleköltözött a Sátán. Döntött. Úgy érzi, számára nincs más kiút. Sötét, vészes pokolfény az egész ember.

Előbb rámered Mesterére, aztán hirtelen kiragadja a falatot kezéből, felugrik és örökre távozik a körből. Szó nélkül, búcsúvétlen.

A tanítványok meglepetten néznek utána.

Jakab: Hová megy? Miért siet?

András: Bizonyára alamizsnaosztani küldötte a Mester.

János, ki mindennel tisztában van, megdöbbenésében és fájdalmában újra a Mester kebelén keres menedéket.

Taddeus az ajtóhoz megy, és Júdás után néz. Kissé kibámul, majd megfordul, és azt mondja:

Taddeus: Milyen mély az éjszaka!

A tanítványok nehéz csendben folytatják a vacsorát, amely már végéhez közeledik.

Váratlanul Jézus felemelkedik helyéről, és már a mozdulatából látszik, hogy valami nagy jelentőségű cselekedetre készül.

A tanítványok abbahagyják az evést, és várakozva függesztik szemeiket az Úrra.

Jézus ekkor kezeibe veszi a kenyeret, égre emelt szemekkel hálát ad érte az Atyának, megáldja, megszenteli, darabokra töri, és tanítványainak nyújtja.

Jézus: Vegyétek és egyétek, ez az én testem! . . .

A tanítványok mély áhítattal veszik magukhoz az Úr testét.

Jézus már a kelyhet tartja kezében, és hasonlóképpen megszentelvén mondja:

Jézus: Ez az én vérem, az Új Szövetség vére, mely sokakért kiontatik . . .

És mindannyian ivának belőle.

Boldog, átlényegült csend egy pillanatig. Csak belül beszél a lélek. A tanítványok átváltozott emberek, már nem a régiek, hanem mintegy újrateremtettek, átszellemülten néznek maguk elé, és a lélek belső súlyának boldogsága alatt önmaguknak mondják:

Tanítványok: Testét és vérét adta! . . .
Önmagát hozta áldozatul . . .
Ez emlékezetes marad a világ végezetéig . . .
Meghaladja értelmemet . . .
Ilyen testamentumot! . . .

Innen, alulról nem érjük el Istent, és, íme, Isten szállott le hozzánk! Uram! Uram! . . .

Mintha mindannyian megdicsőültek volna már a földi életben, és semmivé vált volna testük, távol a föld minden szennyétől. A szent megszállottság szépsége, súlytalansága és ragyogása az egyszerű emberarcokon, ahogyan hálatelten suttogják: "Uram! Uram!"

Az utolsó vacsora tetőpontja.

Egyik a lámpákba bámul elmerülten, másik alázatra hajtott fővel meditál, némelyek szótlanul szívükre nyomják kezüket.

Hirtelen azonban összerezzennek, mert a Mester újfent szól.

Jézus: Fiaim, egy kevés ideig még veletek vagyok . . . Kerestek engem, de ahová én megyek, ti nem jöhettek. Új parancsolatot adok nektek, hogy egymást szeressétek, amint én szerettelek titeket. Erről ismeri meg mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok.
Péter: *(Aggódva.)* Uram, hová mégy?
Jézus: *(Ránéz.)* Ahová én megyek, most énutánam nem jöhetsz, de eljön az idő . . .
Péter: Uram! Miért nem mehetnék? Az életemet adom érted.
Jézus: Az életedet adod értem? Bizony, mondom neked, nem szól addig a kakas, mígnem háromszor tagadsz meg engem.

Péter lesújtva, rémülten elhallgat.

A lámpák nyugtalanok.

Jézus: *(Biztatóan.)* Ne tántorodjék meg szívetek. Higgyetek Istenben, és higgyetek énbennem! . . . Elmegyek, hogy helyet készítsek nektek. És hogy hová megyek én, tudjátok. Az utat is tudjátok.
Tamás: Uram, nem tudjuk, hová mégy, mi módon tudhatnók az utat?
Jézus: Én vagyok az út, igazság és élet . . . Ha valamit kértek az én nevemben, én megcselekszem azt. És én kérem az Atyát, és más vigasztalót ád néktek, hogy veletek maradjon mindörökké . . . Nem hagylak titeket árvákul, eljövök tihozzátok. Még egy kevés idő, és a világ nem lát engem többé, de ti megláttok engem, mert én élek, ti is élni fogtok . . . Ha gyűlöl titeket a világ, tudjátok meg, hogy engem előbb gyűlölt tinálatoknál . . . A gyülekezetből kirekesztenek titeket, sőt, jön idő, hogy aki öldököl titeket, mind azt hiszi, hogy isteni tiszteletet cselekszik . . . Sírtok és jajgattok ti, a világ pedig örül. Ti szomorkodtok, hanem a ti szomorúságtok örömre fordul. Bízzatok, én meggyőztem a világot! Nem sokat beszélek már veletek, mert jön a világ fejedelme, de hogy meg-

tudja a világ, hogy szeretem az Atyát, és úgy cselekszem, mint az én Atyám parancsolta nekem, keljetek fel, menjünk el innen!

A tanítványok szótlanul felemelkednek.

Jézus felemeli szemeit az égre, és elmondja főpapi imáját magáért, tanítványaiért, híveiért.

Jézus: Atyám, eljött az óra, dicsőítsd meg a te fiadat, hogy a te fiad is dicsőítsen téged . . . Elvégeztem a munkát, melyet rám bíztál. Megjelentettem nevedet az embereknek. Én ezekért könyörgök . . . Én megtartám őket a Te nevedben, akiket nekem adtál, megőrizém, és senki el nem veszett közülük, csak a veszedelem fia, hogy az Írás beteljesüljön. Most pedig Tehozzád megyek! . . .

*

Keleti éjszaka.

Végtelen égi térség, melyen a csillagok ragyognak oly bőségben, hogy szem be nem foghatja. Lebegnek a fekete űr mélységében.

Alattuk fekszik a város, az egykori Jeruzsálem. Kőházai árnyékot ragasztanak lábaikhoz szeszélyes fénycsíkokkal elválasztva. Szűk sikátorok, utcák váltakoznak terekkel, különösen itt, a régi felsővárosban, melyen Pilátus vízvezetéke halad át a Hazmoneer-palotába.

Itt, az utolsó vacsora háza közelében, egy falkiszögellésben áll, várakozik az áruló Júdás. Maga a sötét felindulás. Szemeiben a gyűlölet fénye.

Júdás: *(Önmagával beszél, mit feldúlt lelkiállapota érthetővé tesz.)* Messiás! Izrael királya! . . . *(Eszelősen felkacag.)* Én bolond! Szép király, kinek az utca köve a trónja, fügefa alja az asztala, kutak vize a bora, követ tesz a feje alá vánkosnak a puszta földön valamelyik bokor alatt, vakok, csonkák, bénák, betegek, leprásak a hadserege, szegények, nyomorultak az országa . . .

Egy késői zarándokcsoport halad el mellette éjjeli szállására. Júdás nem látja. Azok rápillantanak és tovább haladnak.

Zarándok: *(Megjegyzi társainak.)* Nem ritka Keleten az ilyen féleszelős különc. Minden fal tövében meghúzódik ilyen tetőtelen emberszemét, koldus a rongyaival.

II. zarándok: *(Jobban odanéz.)* Ez valamivel jobb embernek látszik.

I. zarándok: Mi közünk hozzá?

A zarándokok beleolvadnak a közeli utca sötétségébe.

Júdás: *(Fel-alá járkál.)* . . . És én még aranyról, hatalomról álmodoztam mellette. Ez ugyan meg nem szabadít a rómaiaktól! E mel-

lett ugyan nem lehet keresni. Maradtam volna inkább a régi mesterségemnél! . . . *(Ökleit rázza.)* Becsaptál, Galilei! Meg is szégyenítettél! . . .

Ebben a díszes bevonulásban bíztam, de ebből se lett semmi haszon, csak ez a harminc ezüst, amit rajtad kerestem . . . Annyi esze sincs, mint a farizeusoknak, hogy megtömje saját zsebét. Azok igen! Ez nekem való párt! . . .

Csendes zaj hallszik az utolsó vacsora háza felől. Az áruló érzékeny fülekkel, mint a vadállat, arra figyel a sötétségbe fúrt szemekkel, előre hajlott testtel, aztán ismét önmagába zökken.

A várás csendes, semmi rendkívüli.

Júdás: Semmi! *(Valami mégis mindegyre visszahúzza szemeit a ház felé.)* Vajon mit csinálnak most? . . . Igen — nem mondom — szép időket is töltöttünk együtt, de akkor ugorjék ki az ember a hajóból, ha süllyed. Az ő ideje pedig lejárt. Vége. Végeznek vele. Orrod volt, Iskariót! . . . És ha . . . mégis az, akinek mondja magát? *(Kissé megremeg, de aztán cinikusan.)* Akkor ő marad a győztes, és nekem megbocsát. Szokása megbocsátani. Ne félj, Júdás! . . .

Oldalt néz, mint a farkas, egy távolabb felbukkanó csoportra, de látva, hogy nem feléje közelednek, újra visszasüllyed zavargó lelkébe.

Júdás: . . . Azért mégis furcsa. Nem akarom, és mégis gyűlölnöm kell. Mi van velem? Mintha keserű epe volna a szívem . . . Milyen jó gyűlölni, embert elveszejteni! . . . Mi történt velem? . . . Tényleg komoly az ügy? Vajon Izrael sorsa kívánja meg, hogy ez az ember elvesszen, ahogyan az a papocska mondotta? Igazán feljegyzik nevemet a könyvekbe? . . . Eh! Mindegy. Nekem már nincs más választásom. A harminc ezüst! A kezükben vagyok, és . . . és *(mohón)* több is lesz majd . . . Jólét, tekintély a táncosnő fattyának . . . Mi az? Ők jönnek?

Gyorsan a fal sötétségébe húzódik.

Jézus jön tanítványaival.

Mikor az áruló rejtekhelye mellett elhaladnak, a Mester még egyszer odanéz szánakozva. Júdás féregként vonaglik meg a tekintet súlya alatt.

A csoport távolodik, és lefelé halad a kőlépcsőkön a kapu felé, a Cedron völgyébe, melyen túl az út ismét emelkedni kezd.

Balról a templom hatalmas falai nyomulnak fel a sötétségbe, a szűk utcák kísértetiesen világítanak, az éjjeli fények, nehány szik-

lasír fala feltetszik, és a mellettük elmenők fantasztikus árnyékokat vetnek rájuk.

Júdás előóvakodik búvóhelyéről, utánuk lopózik, majd a lejtő kezdeténél megáll.

Júdás: Az Olajfák hegyére mennek, régi éjjeli szállásunkra.

Áll, néz mohón, vágyakozva, összeránduló szívvel. Nem is veszi észre, hogy titokban állandó kísérője, a pap, Józa, a kém, ki észrevétlen eddig is megfigyelte minden lépését, szintén előbúvik, és nesztelenül közeledik hozzá.

Júdás: *(Borzasztó sápadt és csapzott.)* Mi lenne, ha . . . ha most . . . én is utánuk mennék és *(nehéz lélegzettel)* velük maradnék? . . .

E pillanatban a hideg, ördögi pap megérinti vállát.

Józa: Júdás Karióti! Van-e jelentenivalód?
Júdás: *(Sötéten.)* Te vagy?
Józa: Nem. Én a Nagy Tanács vagyok!
Júdás: *(Már nincs problémája.)* Ma. Ma éjszaka a kezetekbe adom őt.

Ellenkező irányban elindulnak.

IV. RÉSZ

Az Olajfák hegyén

A Getszemáni kert.

Gondozott olajfák a hegy tetejéig, ahonnan szép a kilátás az éjszakai keleti világra. A fák alatt puszta és tiszta a föld. Az olajfa nem tűr köztes növényt. Nehány magas ciprus is szomorkodik. Komor tájhangulat.

A tanítványok Jézussal szokott éjjelező helyükön állanak. Most már nyugodtabbak, mert azt hiszik, hogy a falakon kívül kijutottak a veszélyből.

Jézus: Üljetek le, míg imádkozom!

Int Péternek, Jakabnak és Jánosnak, hogy menjenek vele. Máskor is megtörtént, hogy imáihoz magával vitt nehány tanítványt. A többi nem tulajdonít ennek különösebb jelentőséget. Ülnek csendesen, álmosan, fáradtan, míg aztán elnyomja az álom őket.

Jézus fennebb megy a három tanítvánnyal, majd megáll. Feltűnő változás látszik rajta. Korábbi félelemnélkülisége eltűnt. Csupa aggodalom, és remeg.

Jakab: *(Szóvá is teszi.)* Mi van veled, Uram?

Jézus: Szomorú az én lelkem mindhalálig . . . Maradjatok itt, és vigyázzatok!

A három tanítvány a földre ereszkedik, és utánanéz a hegy csúcsa felé távolódó Mesternek. Hallgatnak. Fáradtak, kimerültek, álmosak is. Egymás közt se szólnak.

Jézus teljesen egyedül a hegy tetején a földre omlik, és imádkozik.

Lassan erőt vesz rajta a gyötrelem, hiszen ismeri sorsát, és megengedte emberi természetének, hogy szenvedése maradéktalan legyen. Szép, szabályos arca horpadt, lehullott falevél színű.

A természet némaságában kétszeresen érzi elhagyatottságát, és a biztos halál tudata ül szemeiben.

Kietlen éjszaka, mintha már a föld se volna anya többé, és mintha már a természet is megtagadta volna. Minden ráneheze-

dett és gyötri. Minden íze tiltakozik a korai, kietlen halál ellen. Könyörgően emeli fel karjait az ég felé.

Jézus: Abba! Atyám! Minden lehetséges Neked. Vidd el tőlem ezt a poharat! . . . *(Meghajtja fejét.)* Mindazonáltal ne az én akaratom legyen meg, hanem a tied!

Egy ideig még némán gyötrődik, majd felemelkedik és visszatér a három tanítványhoz, akik már mély álomban hevernek a földön. Megáll fölöttük, és felébreszti őket, Péternek szólva:

Jézus: Simon, alszol? Nem bírtál egy óráig vigyázni?

A három tanítvány az álom kábulatával ül föl, és a hirtelen ébresztettek tájékozatlanságával igyekszik rendbe szedni magát.

Jézus: Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne jussatok! A lélek kész ugyan, de a test erőtlen. *(Megérti őket.)*

Ismét visszatér előbbi helyére. Alig távozik el, a tanítványok újra álomba hullanak. A testi-lelki kimerültség állapotában vannak . . .

A halálgyötrelem még fokozottabb mértékben erőt vesz Jézuson. Előre végigszenvedi a reá váró gyötrelmeket, és az emberi test "erőtlen".

Véres verejték ül ki lassan homlokára, és legördül arcán, mint sok, nehéz rubincsepp. A haj nehéz a fején. Orcája, szemgödrei beromlottak, és félelem, kín lövell ki belőlük.

Ívbe görbült testtel, szorosra kulcsolt kezekkel ismétli ugyanazon könyörgést.

Jézus: Atyám, ne hagyj! Múljon el a kehely! . . .

A vénülő éjszaka lassan világosodni kezd Jézus körül. A fény mind gyorsabban fokozódik, és egyszerre a láthatatlanból, az emberi szemnek mintegy a semmiből egy fényes angyal alakja formálódik ki, kit az Atya küldött vigasztalóul és erősítőül.

Angyal: *(Tisztelettel.)* Az Atya veled van, Uram! Meríts erőt belőle, és tekintsd az ember sorsát, amelyért mindezt vállaltad!

Jézus: *(Láthatólag megkönnyebülve.)* Köszönöm, Atyám! . . . Te mondád. Az emberért . . .

Az Úr csodálatos látomása.

Egyszerre megzavarodik az űr előtte, az eddigi táj eltűnik, és mintha a mindent látó-tudó isteni "képesség" öltene testet, megjelenik előtte a világ jelene, és utána gyors egymásutánban megrázó képekben vonulnak el a világtörténelem nagy és korszakal-

kotó eseményei, jelenségei, mintha évezredeket előrement volna az időben.

Csak ő és az angyal látják. Mögöttük zavartalan marad a palesztínai éjszaka, és a táj mély álomba süllyedten a mit sem sejtő tanítványokkal.

Előttük a nagy valóság, a világ, amely van, és a világ, amely lesz:

Róma világhatalmával kezdődik a látomás, mely leigázta az ismert földet és tengereket, rabszolgasorsra vetve milliókat az olcsó élet és olcsó embervér örök receptje szerint.

Cézárok, kiváltságosok, hatalmon levők halmozták fel maguknak a kincseket milliók véréből és verejtékéből a hatalomért, dicsőségért, gazdagságért és élvezetekért. A trónra emelt bűnért kell pusztulniok az igazaknak és névteleneknek. Zsarnokokért, kik maguk és akaratuk a törvény és igazság, szeszélyük a végzet.

Ugyanakkor a még öntudatlan, félállati sorban, az ősállapot kezdeti pontján élő ismert vagy alig ismert vad népek ijesztő helyzetébe olvad át a kép, és elevenedik meg az őserdők mélyén vert fűkunyhókban, kőbarlangokban és fák ágai közt rakott gorillafészkekben a teljes lelki és szellemi sötétség babonás elhagyatottságában.

Primitív tűzimádók vigyorognak szembe a képről, bálványok nyomorultjai kegyetlen, vad ösztönökkel, emberáldozatokkal, emberevéssel, vad harci táncok ösztönösségével az egymást irtás minden borzalmával.

Most az egyiptomi, asszír, babiloni és ősrégi ázsiai kultúrák pogány világa, teljesítményei és rendszerei, istenei tűnnek fel, melyek csak arra jók, hogy a hatalmat védjék ijesztő félelmetességükkel, kegyetlenségükkel és a lelki sötétség torz természetfölöttiségének igézetével és találékonyságával.

Látszik, hogy India, Kína, Ázsia népe hogyan hull rakásra az éhségtől, döghaláltól, a fekete rémtől, és a hullák tömegéről dögkeselyűk rebbennek fel.

Ugyanakkor a római császár legyőzött koronás királyokkal, fejedelmekkel húzatja diadalszekerét.

És megjelennek a katakombákban az első keresztények, az új világ magva, Jézus első gyermekei. Péter erősíti, vigasztalja őket, hirdeti Krisztust és az evangéliumot. Szeretetlakomán ülnek együtt a megvalósult Ige és hit gyönyörűségében, meleg békességben a végre emberi méltóságra és öntudatra

jutott szenvedők, leigázottak, névtelen milliók, kik már megismerték az élet igazi értelmét.

A lélek és túlvilág halhatatlanságának és mindeneket kiegyenlítő isteni örök igazságának tudatában hiába törnek rájuk Néró fegyveres katonái, hurcolják asszonyostól, gyermekestől a mammertini és más börtönök föld alatti odúiba, hiába szórják ezrével a vadállatok elé, feszítik keresztre, és gyújtanak egész kertet bevilágító égő fáklyákat belőlük; — az Ige és a szeretet, az igaz Isten él, mert örök és kiirthatatlan.

Már világhatalom lett az evangéliumokból.

Ez a világhatalom ütközik meg és győz a maga lelki fegyvereivel a történelem folyamán.

Harcok, véres háborúk kegyetlensége és vérontása vonul el Jézus és az angyal szeme előtt. Ázsiából népek rajzanak elő. Attila hunjaival végiggázolja Európát, de megtorpan Róma kapujában a pápa kezében feléje és eléje álló kereszt előtt.

A kereszténység már kijött a katakombákból, templomokat, dómokat épített. Róma, Bizánc már dicsőségét hirdetik, de küzdelmei még nem értek véget.

Az állam és más hatalmi szervek, rendszerek ellene törnek. Eretnekségek, szakadások támadnak, a jotta miatt öldökölnek, képeket rombolnak, de a földre hozott igazi kultúra képét többé nem homályosíthatják el. Az tovább hat és él.

Bizánc lehull ugyan, és kontyos törökök lófarkas kopjái, görbe szablyái igázzák le, és elvész maga a Szentföld is, de máris hatalmas nyugati keresztény császárok indulnak felszabadítására.

Kelet pogánysága, Ázsia, a népek bölcsője hanyatlik, és ugyanakkor a keresztény Nyugat fényes városokat épít. London, Párizs, Bécs, Róma állanak gyönyörű dómokkal, palotákkal, és a civilizáció hatalmas léptekkel tör előre, hogy később öncéllá legyen.

Végzetébe rohan mindig a világ és az ember, mihelyt Krisztus kezét elengedi, és letér a szeretet útjáról.

Reformáció, vallásháborúk, német császárság, a francia birodalom fénye, Napkirály, Versailles, forradalom, szabadság, egyenlőség, testvériség, és a guillotine alatt hullanak a fejek.

Hatalmi szövetségkötések, Napóleon tündöklése és bukása. Újabb zűrzavarok és nyomor.

Nem az igazi Krisztus és evangélium, hanem az örök

"hatalom" és uralkodás. Még mindig nem jön az ember jóléte és boldogsága, békessége. Csak a világ külseje változott meg, és nála nélkül az ember sorsa mindig ugyanaz marad.

Szabadságharcok, azok leveretése, börtönök, kínzások, akasztófák, a szabadság elnyomása, félelmek, gyűlölet, bosszú.

És Krisztus, a szeretet vallása az emberek szívében lesz naggyá.

Az ember a templomokba menekül a világ és hatalmasságai elől, hogy bebizonyosodjék majd: egy hivő, imádkozó férfi több és erősebb, mint a föld leghatalmasabb trónja.

A tudás Istentől kapott szikrája már bevilágítja az egész földet.

Új világrészek hatalmasodnak fel. A földből paloták ezrei, felhőkarcolók, hatalmas gyárak, üzemek nőttek ki munkások millióival.

Gőzhajók, vonatok, repülőgépek, rádió és egyéb, szinte hihetetlen teljesítmények; de nem épültek az isteni igazság és szeretet alapjain, s ezért újabb háborúk csapásai alatt semmisülnek meg, melyek már az egész világra kiterjednek.

Romokba ontott országok, birodalmak, milliószámra pusztuló ember, hazájukból elűzött és elhurcolt népek, kivégzések, a bosszú dühöngése, a gyűlölet tobzódása, koncentrációs táborok, fehér rabszolgák milliói bányákban, Szibéria havában és jegében, őserdőkben, koszos fabarakkok elé kihányt meztelen hullahegyek, újabb mártírok, éhség, otthontalanság, hazátlanság, bűn, gazság, a szemét tobzódása, asszonyok, öregek, gyermekek tömegtragédiái, a Sátán uralma. "Békeszerződések", nemzetközi tanácskozások a fegyver jogán és az erősebb "igazságá"-val. És lehanyatlik az ember. Már nincs igazság, élet- és vagyonbiztonság, csak gyűlölet, gazság és pusztulás . . .

Az angyal elborzadtan elfordítja fejét.

Angyal: Ez az ember vége! . . .

Jézus: Minden kihullott vércsepp új élet kezdete. A szenvedés az Isten vetése, s a mártírok győznek minden időben . . . A romok felett pedig majd játszik a gyermek az oroszlánnal és a báránnyal . . . Atyám! Legyen meg a Te akaratod!

Az angyal nézi, nézi urát, és lassan halványodik, míg végre eltűnik, mintha Urának végtelen jósága és nagysága előtt semmisült volna meg.

Az éjszaka pedig ismét elfoglalja helyét, és az alvó föld lélegzete hallszik.

Jézus most már szilárd, nyugodt és fenséges, eltűntek arcáról a testi szenvedés jelei, a halál félelmei, erőtlensége és borzadálya. A megváltás gondolatának és nagyságának komoly öntudata egész lényén.

Még egyszer körülnéz, és szilárd léptekkel visszatér alvó tanítványaihoz. Hosszan nézi, míg azok megérezve jelenlétét, felserkennek.

Jézus: Aludjatok immár, és nyugodjatok! Eljött az óra. Íme, az embernek fia a bűnösök kezébe adatik . . .

A tanítványok restelkedve tápászkodnak fel.
A fák közét közeledő fáklyák fénye veri át.

Az elfogatás

Jézus tanítványaival kifelé halad a kertből.

Az elfogatására rendelt fegyveres csoport Júdás vezetésével követi.

A templom őrein, rendőrségén, főpapi szolgákon kívül római katonákat is kért a Nagy Tanács Antonia várából egy százados vezetésével, hogy részben nagyobb súlyt kölcsönözzenek fellépésüknek, részben pedig hogy a politikai konfliktust is elkerüljék, ha ilyen dolgokban a megszálló hatalom tudta és hozzájárulása nélkül cselekszenek. Egyébként is a római katonák látták el a rendőri szolgálatot a városban.

Néhány pap és farizeus szintén a karhatalommal jött.

A fák közt, nem messzi a kert kapujától állott meg a fegyveres erő.

Mikor meglátják a tanítványok, riadtan, izgatottan veszik körül Mesterüket. Jézussal együtt a keleti viselet egyforma ruhájában vannak, és fejkendőben. A gyér holdfényben nehéz megkülönböztetni egyiket a másiktól, de Júdás erre is gondolt.

Júdás: *(A karhatalomhoz.)* Akit megcsókolok, ő az. Fogjátok meg, és vigyétek el biztonsággal.

Jézushoz megy, karjaival átöleli nyakát, és Kelet üdvözlési szokása szerint többször megcsókolja orcáját.

Júdás: Mester!

Jézus: *(Szemrehányóan, de szelíden kérdezi.)* Barátom, mi végre jöttél? . . .

(Szomorú szemekkel ránéz, de csak az áruló végzetes szándéka lövell feléje.)
Csókkal árulod el az Ember Fiát?

Júdás visszatántorodik.
Jézus tovább megy tanítványaival, és átjut a kapun.
A karhatalom itt állja útját.
A Mester nyugodt és szilárd.

Jézus: Kit kerestek?
A karhatalom vezetője: A Názáreti Jézust!
Jézus: Én vagyok.

Annyi hatalom, méltóság, természetfelettiség van hangjában, egész alakjában, fellépésében, hogy a csoport visszahátrál és a földre esik.
A rómaiak hátrább állanak, és nem avatkoznak be, míg ennek szükségessége nem mutatkozik.
Jézus megvárja, míg újfent összeszedik magukat, és újra megkérdezi.

Jézus: Kit kerestek?
Többen: A Názáreti Jézust!

Minden figyelem rá összpontosul, mintha a tanítványok ott sem volnának. Jézus azonban gondol rájuk.

Jézus: Mondtam nektek, hogy én vagyok. Azért ha engem kerestek, ezeket bocsássátok el!

A tanítványok túl vannak az első meglepetésen, és előtör bennük a férfi. Kemény kezű halászok, egyszerű, munka- és viharedzett erős emberek, kiknek a szabad nap cserzette arcát, és nem ijednek meg a maguk árnyékától. Védelmére kelnek Mesterüknek.

András: *(Jézushoz.)* Vágjuk-e őket fegyverrel?

Simon Péter nem kérdez. Vérmes természetű ember, ki sokat nem teketóriázik ilyen helyzetben, mikor szeretett Mestere van veszélyben. Kardot ránt, és a hozzá legközelebb álló főpap szolgájának, Malchusnak fejére sújt. A kard azonban megcsúszik a sisakon, és lemetszi a szolga fülét.
Jézus megakadályozza az összecsapást. Mielőtt küzdelem fejlődhetnék ki, leinti Pétert.

Jézus: Tedd hüvelyébe kardodat, mert kik fegyvert fognak, fegyver által vesznek el! Azt gondolod-e, hogy nem kérhetném Atyámat, hogy adjon ide mellém többet tizenkét légió angyalnál? De mi módon teljesedjék be az Írás, hogy így kell lennie?

Megérinti ujjaival a főpap szolgájának fülét, és újra meggyógyul az.

Az új csodatétel megzavarja a karhatalmat. A papok és farizeusok ellensúlyozásul azonnal akcióba lépnek.

Papok, farizeusok: Mit késlekedtek? Fogjátok meg! Kötözzétek meg!

Jézus: Mint valami latorra, úgy jöttetek fegyverekkel és botokkal, hogy megfogjatok engem. Naponkint nálatok ültem, tanítván a templomban, és nem fogtatok meg . . . De teljesedjenek az Írás szavai! Ez a ti órátok, és a sötétség hatalmaié.

Önként nyújtja oda kezeit, hogy megkötözzék, ami gyorsan megtörténik.

A tanítványok rémülten nézik, hogy önként adja kézre magát. Az előbb harcra kész, bátor emberek a láttára elveszítik a talajt lábaik alól, és menekülnek, sorsára hagyva Mesterüket. Természetes lélektani állapot.

A karhatalom elindul a fogollyal a nehéz, köves úton, rőt fáklyafény mellett, vissza, Jeruzsálembe.

Csak Péter és János követik távolról a menetet.

Annás házában

Az ismert főpapi előkelő szoba gazdagsága és kényelme.

Annás és veje, Kaifás beszélgetnek. Az események izgalma inkább meglátszik az utóbbin. Az após, az öreg diplomata sok évtizedes tapasztalataival és idegeivel rendelkezik. Mindkettő "dísz"-ben van.

Kaifáson látszik, hogy apósa előtte is tekintély. A családi kötelék azonban megengedi, hogy őszintén, hátsó gondolat nélkül szólhassanak egymással.

Kaifás: Intézkedtem, hogy mindjárt eléd hozzák, és te hallgasd ki, mielőtt a Nagy Tanács elé kerülne.

Annás nyugodtan hallgatja, és rá se néz, mialatt Kaifás beszélt.

Annás: *(Gúnyosan.)* Ilyenkor jó az öreg Annás . . . Szép pénzembe került, hogy utánam öt fiam kerüljön a főpapi székbe. Nna! Elég jól viselték magukat . . . Kíváncsi vagyok, hogy a vőm megéri-e a pénzt. Kissé kényes az eset a Názáretivel, ha jól meggondoljuk.

Kaifás: Tudom, éppen ezért számítok a te nagy tekintélyedre és tapasztalataidra. A te neved fogalom Izraelben. A rómaiak előtt is. Amit mondasz, már-már törvény Jeruzsálemben.

Annás fel-alá járkál a szobában hátra tett kezekkel. Hajlott ember, de görbedten is magas, impozáns férfi ritkuló, hosszú szakállal, nagy pergamentfülekkel. Jól esik neki a hízelgés.

Annás: Majd csak szemébe nézek a prófétádnak. Magam is kíváncsi vagyok rá . . . Hogy állasz a tömeggel, a "közhangulat"-tal? Hallom, sok a követője.
Kaifás: *(Szikrázó gyűlölettel.)* Ha százannyi volna is, meg kell halnia.
Annás: Baj nálad, hogy nem tudsz uralkodni magadon.
Kaifás: *(Restelkedve.)* Papjaim, a farizeusok, a kárvallott árusok napok óta dolgoznak a nép között. A farizeusok föl vannak háborodva, és egy kanál vízben megfojtanák. Nyilvánosan feddette meg őket a Názáreti.
Annás: *(Elégedetten kacag.)* Nem árt nekik . . . És a pénz? Az argumentum optimum, ahogy Rómában mondják?
Kaifás: Sajnos, van ott más argumentum is. A pénzt különben nem sajnáltuk.
Annás: Helyes!

Most már Kaifás is csatlakozik a sétához. Közben meg-megállanak.

Kaifás: A helytartótól tartok.
Annás: *(Legyint.)* Poncius Pilátus? Az agnosztikus? Csak a jövedelmét ne bántsd. Jól mondta Tiberius, a császár: "Jóllakott legyek nem bántják az embert." . . . Már egyszer megjárta, hogy megsértette törvényünket. Nem mer az többé meztelen zsidó hátába szúrni.
Kaifás: Mégis! . . . Nem volna jobb Heródeshez fordulni?
Annás: A "róká"-hoz? Ingatag asszonybolond, élvhajhász, határozatlan.

Kaifás: Éppen azért.
Annás: Nem illetékes itt.
Kaifás: De feljött az ünnepekre.
Annás: Tudom *(elgondolkodva)*. Akár ez, akár az, nem hiszem, hogy meg merjék tagadni a Nagy Tanács ítéletének végrehajtását. Összehívtad már?
Kaifás: Valószínűleg együtt is ül már. Megyek is. Vigyázz! Véleményed döntő.

Kaifás elsiet. Apósa szemével kíséri, míg kivesz az ajtón.

Aztán öregesen dörmögve, mormogva tovább folytatja sétáját, majd hirtelen felüti fejét. Kívül zaj hallatszik. A foglyot hozzák.

A szolga már jelenti is.

Szolga: A Názáreti! . . .

Annás: Vezessétek be!

Székébe ül, és teljes méltósággal néz az ajtóra.

Jézus megjelenik a szobában, és megkötözött kezekkel lép Annás elé a fegyveres szolgálóktól körülvéve. A római karhatalom a kapuban elvált, és kaszárnyájába ment. Kíváncsi csőcselék nyomult be a fogoly mögött, ki hallgat.

Annás hidegen végigméri Jézust, mint aki méltóságán alulinak tartja ezt az embert, és inkább csak kíváncsi.

Annás: Hallom, vannak tanítványaid. Mi a te tudományod? Talán titkos tanok?

Jézus: Nyíltan szólottam az egész világ előtt a zsinagógákban és a templomban, ahol a zsidók mindenünnen összejönnek, és titkon semmit se szólottam. Mit kérdesz engem? Kérdezd azokat!

Poroszló: *(A kegykereső szolga durvaságával arcul üti Jézust, felháborodást színlelve.)* Így felelsz-e a főpapnak?

Jézus: Ha gonoszul szóltam, tégy bizonyságot a gonoszról, ha pedig jót, miért versz engem?

Annás felemelkedik, öregesen odamegy Jézushoz, és mereven, hosszan a szemébe fúrja tekintetét.

Annás: Ki vagy? . . . *(Aztán hirtelen hátrarántja fejét, elsápad, és ingerülten odaszól a szolgáknak:)* Vigyétek! A Nagy Tanács elé!

A szolgák kivezetik a foglyot.

Annás azután is rámered az ajtóra, és eltöpreng magában.

Annás: Nem mindennapi, titokzatos ember! Milyen különös szemei vannak! . . . Jobb, ha meghal.

A halálos ítélet

A Nagy Tanács terme.

A bőségben felállított székeken teljes számban ülnek Kaifás körül a tanács tagjai. Külön hely a tanúk részére. Minden lámpát meggyújtottak erre az alkalomra. Ideges izgalom mindenkin, amit Kaifásnak is alig sikerül lepleznie.

Egyedül Jézus nyugodt.

A tanács ún. "szem- és fültanúkat" állított, megvesztegetett embereket, hogy Jézust elvádolják, mert tulajdonképpen arról van szó, hogy a már előzetesen meghozott halálos ítéletet bizonyítékokkal alátámasszák, és formai tárgyalást tartsanak, melyet a rómaiak se kifogásolhassanak. A szem- és fültanúk bizonysága után nincsen szükség újabb vizsgálatra, utólagos bizonyítgatásra.

A tárgyalás javában folyik. Éppen a tanúk kihallgatásánál tartanak, kik igyekszenek hamis tanúbizonyságot tenni Jézus ellen, és mindjárt az első két tanú is egymásba bonyolódik.

I. tanú: Ez mondotta, hogy leronthatom ezt a kézzel csinált templomot, és harmadnapra felépítem azt.

II. tanú: Nem mondotta, hogy "Kézzel csinált"!

I. tanú: Én ott voltam!

II. tanú: Én is ott voltam! Nem így mondotta!

I. tanú: Nekem beszélsz? Aki a templom ellen támad, az a nép ellen támad! Izrael ellensége! Ilyet még a rómaiak se mernek. Miféle zsidó vagy?

Kaifás: Elég!

A tanúk elhallgatnak.

Kínos csend.

A tanács tagjai összedugják fejüket, halkan suttognak. Különösen a törvénytudók.

Írástudók: Így nem megyük semmire. A tanúk ellentmondanak egymásnak. Így összeomlik a tárgyalás. Valamit produkálni kell! Bizonyítékot.

Mindenki Kaifásra néz. Tőle várják a megoldást. Az elnöklő főpaptól. Ő a tárgyalás vezetője.

Kaifás se bírja tovább megőrizni nyugalmát. Felkél székéről, a terem közepére megy, ahol Jézus áll megkötözetlenül az előírás szerint. Minden lépésnél nagyobbodik alakjuk.

Kaifás: *(Jézushoz.)* Semmit se felelsz-e azokra, amit ezek ellened bizonyítanak?

Jézus némán áll. Szó sem hagyja el ajkát.

Kaifás módszert változtat. Önmagával akarja megfogatni Jézust. Teljes főpapi méltóságával, ünnepélyesen magasodik fel Jézus előtt.

Kaifás: Kényszerítelek az élő Istenre, hogy megmondd: Te vagy-e a Messiás, az Isten Fia?

Pattanásig feszült figyelemmel várja mindenki a terhessé vált néma csendben Jézus válaszát, amely rá nézve mindenképpen

végzetes jelentőségű. A fejek előrenyúlnak, némelyek remegő szája az izgalomtól tátva marad. E pillanattól függ minden.

Jézus: *(Szerényen, de határozottan.)* Én vagyok . . . És meglátjátok majd az Embernek Fiát ülni a hatalomnak jobbján, és eljönni az ég felhőivel.

Elképedés és lesújtó meglepetés egy gondolathosszig. Utána azonban annál hevesebben kitör az izgalom.

Cedár: Első eset, hogy nyilvánosan megvallotta.

Papok, farizeusok, írástudók nem bírnak magukkal. Felállanak helyükről, és öklüket rázva kiáltoznak az Úr felé:
"Te? Te vagy hát az Isten Fia?"

Jézus: *(Szilárdan megismétli.)* Igen. Én vagyok.
Papi fejedelmek: (Károgják.) Káromkodik! . . . Káromkodik! Hallatlan!

Kaifás, ki két marokkal már előbb megragadta volt mellén ruháját, most széles, színészi mozdulattal hirtelen megszaggatja a főpapi ornátust az "istengyalázás"-ra. Arcán azonban látszik a diadal. Elérte, amit akart.

Kaifás: Mi szükségünk még tanúkra? Hallottátok a káromlást. Mit ítéltek?

Egyszerre felzúg a terem népe; bírák, tanúk, őrök, mindenki:
"Méltó a halálra!"

Kaifás: (Megkönnyebbülve.) Az ítélet egyhangú. *(Az őrökhöz.)* Kötözzétek meg!

A poroszlók újra megkötözik Jézust.

A gyűlölet lett úrrá a termen.

A magas Tanács több tagja is megfeledkezik kötelező méltóságáról. Nehányan az elítélthez, az istenkáromlóhoz rohannak. Ajkukon gyűlölet fröcsög. Bántalmazzák, meglökdösik Jézust, személyesen vesznek bosszút.

Cedár le is köpi.

Keleten a leköpés a legnagyobb megbecstelenítést jelenti, a legteljesebb meggyalázást, és ennek mindannyian tudatában vannak.

Obed szót is ád ennek.

Obed: Várjatok! Többé nem érintheti szabad kéz a meggyalázott arcát! *(Hirtelen kendőt dob Jézus fejére.)*

A poroszlók, szolgák a papi fejedelem cselekedetét jeladásnak

veszik. Biztatásnak, és az aljanép zabolátlanságával esnek rá Jézusra. Inzultálják, gúnyolják, gyalázzák.

I. poroszló: *(Arcul üti.)* Találd el, ki az, ki megütött téged!
II. poroszló: No, csudatevő! Most én teszek rajtad csudát! *(Megüti.)*

A durva tömeg kacagással fogadja a "sikerült" mondást.
Kaifás azonban int, hogy a foglyot vezessék el.
A Tanács tagjai most némán nézik, míg a poroszlók Jézust kihurcolják. Érzik, tudják, hogy ártatlant ítéltek el.

Jonathán: *(Töprengve.)* Nem hamarkodtuk el?
Cedár: Istenkáromló, lázító! Keresztre vele!
Áchár: Kötelességet teljesítettünk. Az ilyen embernek pusztulnia kell. Jobb, hogy egy ember a népért . . .
Jonathán: És mégis . . . *(Kaifáshoz.)* Mi a véleményed, főpap?
Kaifás: A törvény szerint történt. Az eset világos. Mózes . . . Mi az? Ki zavarog?

Mindnyájan az ajtó felé néznek, melyen dúltan, szánalmasan betántorog Júdás, az áruló. Magából kikelt, álmatlan, kísérteties, zilált. A lelki tusa minden bélyege rajta. Arca fekete, nézése ijesztő. Bánat és kétségbeesés az egész ember.
Betántorog a szoba közepéig, és odaáll a papi fejedelmek elé, kirántja övéből a pénzeszacskót, és lábaik elé szórja. Elborzadtan két kezével hajába markol.

Júdás: Vétkeztem! Elárultam az igaz vért! . . .
Többen a papok közül: *(Megvetéssel, mint egy rühes kutyához.)* Mi közünk hozzá? Te lássad!
Júdás: *(Önmagával vívódva, mintha ez a világ nem is volna.)* Nem! Nem lehet igaz, hogy halálra ítéltétek! Mester! Uram! . . . *(Lelkétől üzötten elrohan.)*

Jonathán: *(Megrendülten.)* Mi lakhatik ebben a Názáretiben, ha még az árulója is! . . .
Cedár: *(Megkönnyebbülten.)* Jó, hogy ilyen későn jött.
Áchár: *(A szétszórt pénzre mutatva.)* De mi történjék ezzel az ezüsttel?
Obed: Nem szabad a templom pénztárába tenni, mert vér díja.
Cedár: Tudok egy eladó földet a Hinnon völgyében. Vegyük meg rajta a zarándokok és idegenek temetőhelyéül. Jámbor cselekedet.
Mind: Helyes. Hozzájárulunk.
Kaifás: A város felébredt. Menjünk a helytartóhoz! Az ünnep sürget. Még ma véghez kell vinnünk!

Felszedelezkődnek, és Kaifással az élükön elindulnak.

A vén Jonathán utolsónak marad, és még egyszer megáll, mielőtt kitenné lábát az ajtón.

Jonathán: Az árulója is hisz benne! Hátha mégis Isten Fia? *(Ijedten körülnéz, hogy nem hallotta-e valaki.)* Megyek. Mennem kell! Nem tehetek mást.

Péter megtagadja Jézust

Virrad. Dereng már a világosság. A hatalmas égen kezd feltetszeni az új nap élete.

A palesztínai éjszakák hidegek. Virradatkor pedig különösen. A szolgák ezért nagy tüzet tettek a tanácsház udvarán szalmából, ághulladékokból, és mellette melegszenek. A tűz nagy lángot vet körös-körül, és szeszélyesen megvilágítja a házakat, tárgyakat, embereket.

János, ki ismerős volt a főpappal, és a kapuőrző nő is ismerte, észreveszi, hogy Péter kívül rekedt. Visszamegy, beszél a kapuőrzővel, és behozza Pétert is az udvarra, aki odaáll a szolgák közé melegedni. Letörten, gondütötten, remegve bámul a lángokba, és hallgatja a szolgák beszédét.

I. szolga: *(A tanácsház felé néz.)* Sokáig tart a tárgyalás.
II. szolga: Bogozzák a halál farkát.
I. szolga: Azt hiszed, hogy kivégzik?
II. szolga: Ha mindenben olyan bizonyos volnék! Hallottam, mit beszélt uram Annással. *(Észreveszi a mellette didergő Pétert.)* Mit reszketsz, ember? Nem rólad van szó.
Péter: *(Bátortalanul.)* Azt hiszed, hogy a keresztre? . . .
II. szolga: Oda hát! Arra való!
Kapuőrző nő: *(Odajön a melegedőkhöz, és meglátja Pétert.)* Ez is ővele vala!
Péter: *(Rémülten tiltakozik.)* Nem tudom, mit beszélsz, asszony! Nem ismerem őt! Nem ismerem! *(Óvatosan visszahúzódik a fényből.)*
Kapuőrző nő: Mondom, ez is egy közülök.
Péter: Nem igaz! Nem tudom, ki az az ember!

A szolgák nem sokat törődnek vele.

Péter erre újra visszahúzódik a tűzhöz, de már erre az egyik poroszló, ki rokona Malchusnak, jobban megnézi. Péter, hogy elkerülje a gyanút, beszédbe ereszkedik vele.

Péter: Ma gyalázatosan hideg van.
Poroszló: Te! Nem láttalak-e a kertben ővele?
Péter: *(Sietve tiltakozik.)* Nem! Nem! Ember, mit gondolsz? Nem vagyok . . . !

Poroszló: *(Feltűnik neki a galileai tájszólás.)* Hiszen szólásod is elárul téged.

Az általános figyelem Péter felé fordul, ki rémülten tiltakozik, esküdözik.

Péter: Nem ismerem azt az embert! Jehovára! Ne érjem meg a holnapi napot, ha! . . .

Mialatt Péter beszél, a kakas megszólal.

Péter halálsápadtan elhallgat. Eszébe jut az Úr mondása: "Mielőtt a kakas szólna, háromszor tagadsz meg engem." Bánat, döbbenet, bűntudat és a lelkiismeret mardossák lelkét.

Péter: Jaj nekem, nyomorultnak! . . .
I. szolga: Mit csináljunk ezzel az emberrel?

Szerencséje van Péternek, hogy éppen ekkor hozzák ki Jézust a tanácsházból.

Általános izgalom, kíváncsiság, és mindenki megfeledkezik Péterről. Az emberek mind a Jézust kísérő csoporthoz tolulnak, és csakhamar szájról szájra jár az ítélet: "Halálra!" . . .

A Péter arca nagy, szomorú szem, ahogy bűntudatában könyörgőn nézi Mesterét, mikor elhurcolják mellette.

Jézus nem szól semmit, csak szomorúan ránéz tanítványára.

Péter a bánattól összecsuklik, kitántorog a menet után az udvarról, és keserves könnyek öntik el arcát.

Pilátus előtt

Utcarészlet a felsővárosban Kaifás házától a római praetoriumig.

Az ünnepekre való tekintettel már a hajnali derengésben megkezdődött az élet a városban.

Az árusok már kirakodtak, és sürgős munkában vannak. Melegítik az ürüzsírt, kínálják a kalácsot, gyümölcsöt, ennivalókat, olajat, keneteket, fűszerszámot, emlékeket, ékszereket vásári zajjal, fürge élelmességgel, zsidó élénkséggel, ügyességgel és fáradhatatlansággal. Minden mozdulatuk konkurrencia.

Minden oldalról zarándokcsoportok jönnek, melyek úgy osztották be idejüket, hogy lehetőleg a reggeli órákban érkezzenek a városba.

Ma különösen nagy a nyugtalanság. Már híre futott a környéken is, hogy a názáreti csodaembert elfogták, és a Nagy Tanács

halálra ítélte. Csoportok alakulnak az utcákon, tereken, úgy tárgyalják a nagy hírt, melyet szájról szájra adnak.

I. járókelő: Hallottátok, mi történt? A názáreti csudaember . . .
Arramenő: *(Közbeszól.)* Már halálra is ítélték.
II. járókelő: Jól tették!
III. járókelő: *(Meghallja a megjegyzést.)* Ártatlan az az ember. Csak jót tett a néppel.
IV. járókelő: Ha valóban csudatevő, megszabadítja magát.
V. járókelő: *(A karját rázza fenekedve.)* Ezt a papok, farizeusok csinálták! Útjokban volt.
II. járókelő: *(Dühösen rátámad.)* A papok csak a törvénynek tettek eleget. Kötelességük volt.
V. járókelő: Nekem mondod?
II. járókelő: Káromolta Istent! Szemtanútól tudom.
Nehány zarándok: Mi az? Mi történt?
II. és V. járókelő: *(Egyszerre magyarázzák.)* Hát nem hallottátok? . . .

Szavukat a tömeg kiáltása vágja el:
"Ott hozzák! Jönnek! . . ."

A néptömegben zsibongás morajlik végig. Nyaknyújtás, feszült kíváncsiság, várakozás, zaj.
Az ünnep háttérbe szorult az új esemény miatt.

Templomi rendőrség: *(Igyekszik az utat szabaddá tenni.)* Helyet! Helyet! Félre az útból! . . .

Megjelenik az őrei fölé magasuló Jézus megkötözötten.
A tömeg bámulja, majd a nyomában újra összefolyik, és a hangulata percről percre változik. Mindenféle kiáltásokat hallani:
"Meg van kötözve! Gonosztevő! Mégis igaz! . . . Ha csudatevő volna, a kötelek önmaguktól lehullanának kezeiről! . . . Eh! Népbolondító! Csak a szája járt! Ez akar a népen segíteni? Szép Messiás! . . . Szegény ember! A papok. . . . Mit sajnálod? Fogd be a szád! Ellenségeinkkel tartott! . . ."

Józa, a pap, ki társaival a nép közt izgat, embertől emberig surran. Mindent hall, mindent lát. Gyorsan rácsap a Jézus-ellenes emberre.

Józa: Helyesen mondod, barátom! Saját tanítványa leplezte le! A tanítványa, ki minden titkát ismeri. Derék zsidó, kinek a lelkiismerete már nem bírta, hogy a törvényt tovább is lábbal tiporja ez az ember.

Kis kör képződik a beszélő pap körül. Kérdéseket tesznek.

Egy kíváncsi: Igaz, hogy a rómaiakkal tartott?
Józa: Jól tudod! Ez mondotta, hogy adjátok meg a császárnak, ami a császáré.
Egy zsidó: Szent igaz! Saját fülemmel hallottam.
Józa: *(Diadalmasan.)* Na, látjátok? Ezt a derék embert hallgassátok, Izrael fiai!
Többen: Hogy volt? Mi volt? Beszélj! Mit mondasz?
A zsidó: *(Zavarodott, hogy a közfigyelem ilyen hirtelen feléje fordult, de örvend is neki.)* Ami igaz, az igaz! Ott voltam. Az adószedők embere. Lehet, hogy besúgó is . . .
Józa: *(Cinikus kacagással igyekszik minél több embert a körbe vinni.)* Kígyót melengettetek a kebleteken . . . Jertek, halljátok, mit mond ez a tisztességes zsidó! . . . Vigyázzatok! Mózes szeme rajtatok! . . . Jerünk utánuk! A helytartó elé! Lássa a helytartó is a népakaratot! A törvény van veszélyben, és Isten ügye, Izrael szabadsága. Vai, Izrael, hogy ennyire megaláztattál! . . .

Józa célt ért. Sikerült a tömeghangulatot felkorbácsolnia. Mind szélesebben bontakozik ki a kiáltás:

"Igaza van! A helytartó elé! A helytartó elé! . . ."

A tömeg a praetorium felé nyomul rendetlen csorda módjára torlódva, zajongva, míg beleütközik a kapu előtt szolgálatot teljesítő római őrségbe. Ott körülfolyja a teret sűrűn.

A palotának előudvara is van, és az épület terasza úgy van kiképezve, hogy a helytartó az utcai falnál állva beszélhet az utcán álló néphez. Itt torlódott meg a tömeg, a papi fejedelmek, farizeusok, írástudók a sorsát váró fogoly körül, kit őrei vesznek körül.

Mindannyian a római helytartó, Poncius Pilátus megjelenését várják, aki dolgozószobájában éppen a szolgálattevő százados jelentését hallgatja.

Százados: *(Előírásos szolgálati ruhában, katonás feszességgel.)* . . . A Nagy Tanács még az éj folyamán halálra ítélte, és az ítélet megerősítése, id est végrehajtása ügyében eléd kívánnak járulni, uram.

Pilátus, a helytartó előkelő római öltözetben van. Nagy darab ember, széles mellel, vállakkal, bikanyakkal, de a gazdag római puhaságával és ápoltságával, a császári kegyenc simaságával és óvatosságával.

Pilátus: Jöhetnek.
Százados: Vallási okokból nem léphetnek be, mint mondják.
Pilátus: *(Megvetően.)* Ortodox ostobaság, de mondd nekik, hogy kimegyek.

Százados: Amint mondád. *(Katonai üdvözléssel távozik.)*
Pilátus: *(Magában.)* Óvatosnak kell lennem, mert tele a város zarándokokkal, és *(gúnyosan)* kiváló barátom, Heródes is megérkezett, ki egyik kezével Rómára, másik kezével Dávid falára támaszkodik, mint a palotája.

Feláll, és méltóságos léptekkel megjelenik a teraszon a főpapok előtt, kik kelletlenül görbítik meg derekukat előtte, mert a sima fellépéstől többet várnak, és anyanyelvén üdvözlik a helytartót:

"Ave! Salve!"
Pilátus: Bonum mane! Ilyen korán? . . . Hallom, a Nagy Tanács egész éjjel ülésezett és el volt foglalva. Ha jól tudom, ezt törvényetek tiltja.
Kaifás: Recte! Mikor nem ilyen főbenjáró esetről van szó.

Mialatt beszélnek, a római katonák átveszik Jézust őreitől, és Pilátus elé vezetik.

Pilátus: *(Futólag Jézusra néz.)* Mit hoztok fel ez ember ellen?
Több papi fejedelem: Ha nem volna gonosztevő, nem adtuk volna kezedre.
Kaifás: *(Jelentősen megjegyzi.)* Zsidók a zsidót. Különösen az ünnep előtt.
Pilátus: *(Jobbnak látja, ha nem avatkozik a zsidók dolgába.)* Vigyétek akkor ti, és ítéljétek meg törvényeitek szerint!
Cedár: Nekünk senkit sem szabad megölnünk.
Kaifás: Ez az ember lázít, megtiltja az adófizetést a császárnak, Messiásnak, királynak mondja magát.
Pilátus: *(Látja, hogy nem térhet ki az ügy elől. A katonákhoz.)* Hozzátok be a törvényházba!

Bemennek a törvényházba, hol a helytartó alaposan szemügyre veszi Jézust. Minden ellenszenv nélkül, inkább kíváncsian foglalkozik vele.

Kívülről behallszik a tömeg moraja, zúgása.

Pilátus: *(Jézushoz.)* Te vagy-e a zsidók királya?
Jézus: *(A kérdésre szintén kérdéssel válaszol.)* Magadtól mondod-e te ezt, vagy mások mondották felőlem?
Pilátus: Bah! Zsidó vagyok-e én? . . . A te néped és a papi fejedelmek adtak téged kezembe. Mit cselekedtél?
Jézus: *(Természetfölöttiség érzik hangjából.)* Az én országom nem e világból való. Ha e világból való volna országom, szolgáim vitézkednének, hogy át ne adassam a zsidóknak.
Pilátus: *(Szigorúan, mint aki kertelés nélküli feleletet vár.)* Király vagy hát csakugyan?

Jézus: Te mondod, hogy én király vagyok. Azért születtem és azért jöttem e világra, hogy bizonyságot tegyek az igazságról.
Pilátus: *(Meglepik Jézus szavai.)* Mi az igazság?
Jézus: *(Semmit sem felel.)*
Pilátus: *(Elcsodálkozik, de tisztán látja Jézus ártatlanságát.)* Semmit sem szólasz-e? Gondold meg, milyen vádakat hoznak fel ellened!
Jézus: *(Hallgat.)*
Pilátus: Különös ember vagy!

A helytartón is látszik, hogy Jézus szavai, egész egyénisége hatással van rá. Határozott léptekkel újra kimegy, és tudomására hozza a vádlóknak:

Pilátus: Semmi bűnt nem találok őbenne.

A tudatosan felizgatott népből kitör az indulat. A papi fejedelmekkel, írástudókkal, farizeusokkal együtt zajong, lázong, kiáltoz, fenyegetőzik öklöt rázva:

"Vigyázz, helytartó! . . . Ezt szabadon engedni? A lázítót? A császár ellenségét? A törvénytiprót? A népizgatót, ki felforgatja a rendet? Ezt a Galileából való gonosztevőt? . . ."

Pilátusnak az utolsó kiáltásra mentő ötlete támad, hogyan bújjék ki a kellemetlen ügyből anélkül, hogy kénytelen legyen meggyőződése ellen cselekedni. Ha Jézus galileai, ráhárítja az egész ügyet Galilea helytartójára, Heródesre. Megvan a jogcím hozzá.

Pilátus: Ti mondjátok, hogy ez ember Galileából való. Akkor Galilea helytartójának hatásköre alá tartozik, amibe nem kívánok beleavatkozni. Vigyétek hozzá!

A tömeget meglepi a váratlan fordulat. A papi fejedelmek is egymásra néznek. Erre nem gondoltak, de tanácsosabb engedelmeskedni, nehogy jogi viták miatt tervük dugába dőljön. Talán többre is mennek Heródessel.

Kaifás: *(Meghajtja magát a helytartó előtt.)* Te akarod, uram!

Heródes közjátéka

Heródes palotája a saroktoronynál fekszik a régi fal (Dávid Fala) nyugati összeszögellésére támaszkodva. Egyik frontjával a városra néz, másik frontjával a Hinnon völgyére, amelyben a Herodianus-sírok vannak, a Kígyók tava és a Sárkánykút közelében.

Az életművész háza, ki a szerelmet, kéjt és szórakozást, a nőt mindennél többre tartja. A finom politikai és társadalmi intrikusé, ki "tudja fonni a pókhálót". Maga Heródes rendkívül érdeklődik a keleti bűvészet és titkos tudományok iránt.

Kapva kap azért a híren, hogy a híres csodatevő, a homo miraculorum ilyen váratlanul hozzá került. Nehány bizalmasával meg is tárgyalja.

Heródes: Kellemesen lep meg — *mondja barátjának, Flaviusnak* — Pilátusnak, "jóakarómnak" ez a finom gesztusa, hogy hozzám küldi a csodatevőt. Mi lehet az oka? Mögé látsz, Flavius?
Flavius: Bizonyára közeledést jelent részéről. Rájött, hogy tanácsosabb, ha barátja vagy, és nem ellensége.
Heródes: Gondolod?
Flavius: Nincs is értelme a haragtartásnak. Ebben a félvad provinciában két ilyen előkelő úr . . . Viszonoznod kell ezt a félreérthetetlen gesztust.
Heródes: Úgy véled? *(Ravaszul mosolyogva.)* Jó. Akkor viszonzom. Mindjárt meglátjátok. Kérem a foglyot!

A szolga kitárja az ajtót, és a terembe lép Jézus a századossal, őreivel, Kaifás és a nép vénei. A többi orra előtt a szolga becsapja az ajtót.

Százados: Uram, Poncius Pilátus, a helytartó tiszteletét küldi. Ez ember ügyében, nem akarván hatásköri megsértést . . .
Heródes: *(Közbevág.)* Szó se lehet hatásköri megsértésről. Biztosítsd nevemben uradat, hiszen *(kedvesen mosolyogva)* magam is vendége vagyok Jeruzsálemben, és bízom benne, hogy pár kellemes órát tölthetünk együtt az ünnepek alatt . . . Sajnálom, hogy uradnak most is ilyen kellemetlen ügyekkel kell foglalkoznia, bár mint hallom, a nagyhírű prófétáról és csodatevőről van szó.
Százados: Előtted áll, uram. A Názáreti Jézus, kit a főpapok és a zsidók Nagy Tanácsa . . .

Heródes: *(Kezével tiltó mozdulatot tesz.)* Kérem, kérem! Az ügy merituma nem érdekel. Azt majd a helytartó . . . De érdekes lehet ez az ember. Talán valamit mutat. Egy kis csodácskát, bűvészetet vagy valami effélét. Sokat hallottam róla.

Heródes beszéde alatt az esemény hírére nők, vendégei, barátai szintén kíváncsian bejönnek az oldalajtókon át, és egy csoportban megállanak a háttérben.

Heródes: *(Világfiasan feléjük bókol.)* Áh, az udvar! Milyen kellemes meglepetés! Talán látunk valamit. *(Jézushoz, mintha csak most venné*

észre.) Ez az? *(Műértő szemekkel végigmustrálja, mint a nőket szokás, vagy a cirkusz szereplőit.)* Megviseltnek látszik.

Százados: *(Csak meghajtja magát.)*

Heródes: *(Oda se hederintve, már a Nagy Tanács tagjai felé fordult, és lekötelezően üdvözli.)* Milyen megtiszteltetés! A magas Tanács! Áh! *(Nem várva be, míg azok szóra nyitják szájukat, ismét Jézushoz fordul.)* Sokat hallottam rólad. Tudós embernek látszol. Talán ismered a keleti titkos tudományokat. Ezek nagyon érdekelnek. Mutass valamit!

Jézus: *(Nem felel.)*

Heródes: . . . valami csodát. Tedd láthatatlanná magadat, vagy mit tudom, mit!

Jézus: *(Hallgat.)*

Heródes: Vagy valami könnyebb dolgot talán . . . Mondjuk, változtass borrá egy serleg vizet. Úgy tudom, már megtetted egyszer.

Jézus: *(Szóra se méltatja.)*

Kaifás: *(Bosszúsan Heródes viselkedése miatt.)* Fiabeszéd, kósza hírek, babona csak, uram! Ez az ember nem csoda-, hanem gonosztevő.

A főpap szavaira megindul a gyalázkodás. Ahány zsidó száj, annyi vád:

"Lázító! Törvénytipró! Istenkáromló! Szemfényvesztő! Halálra méltó! Népbolondító! Feszítsd meg őt! . . ."

A heves kitörés elől a nők ijedten menekülnek vissza termeikbe. Heródesnek a szeme se rándul meg, a mosoly se tűnik el arcáról. Egyetlen kézemeléssel leinti a zajt.

Heródes: Sajnálom, hogy ez alkalommal nem állhatok rendelkezéstekre. Az ügy érdemi része helytartótokra tartozik, és én bizonyos vagyok Poncius Pilátus bölcs ítéletében. *(Átmenet nélkül a szolgákhoz.)* Adjatok egy fehér köpenyt a "prófétá"-nak, hogy ne távozzék tőlem üres kézzel! *(Ismét a főpapokhoz elbocsátó mozdulattal.)* Salvete!

Heródes addig tartja inkább kiutasító, mint üdvözlő kezét, míg az utolsó zsidó is sietve kiódalog, aztán hangosan kacagva megfordul barátai felé.

Heródes: Videte! Nagyobb bűvész vagyok, mint ez az ember . . . Derék, jó, faragatlan Pilátus! Azt hitte, nem látok át a szitáján, és belekeveredem ilyen kényes ügybe. Mészároltassa ő le a zsidait a templomban, mint már egyszer megtette. Kíváncsi vagyok, mit szól hozzá Róma. Hahhaha!

Az urak vele mosolyognak.

Flavius: Nagy vagy, óh, Heródes!

Újra Pilátus előtt

A Jézust kísérő csoport: főpapok, farizeusok, a nép vénei, a tömeg újra ott állanak a praetorium előtti téren.

A katonák Jézust bevezetik a helytartóhoz.

A Nagy Tanács tagjai tanácskozásra dugják össze fejüket.

Kaifás: Most már Pilátus nem térhet ki az ügy elől. Ha szembehelyezkedik ítéletünkkel, és szabadon bocsátja ez embert, Tiberius, a császár elé visszük az ügyet. Tartsatok ki!

Cedár: Temessen romjai alá a város, ha tágítunk! Az étel méreggé váljék a számban, míg vérét nem látom omlani ez embernek!

Náthán: Most már nemcsak róla, a Nagy Tanács tekintélyéről van szó.

Kaifás: Igazad van! A helytartó a tömeg hangulatára számít. Saját népünkkel akar leszavaztatni.

Náthán: A nép nagy része mellettünk van.

Kaifás: Egy szálig mellettünk kell felvetnie magát. Egyetlen hangnak sem szabad elhangzania ez ember mellett! Lépjetek munkába! Ígérjetek, fenyegessetek, tegyetek meg mindent! Kitaszítjuk a templomból, aki Izrael ügyét cserbenhagyja!

Náthán: Úgy lészen, ahogy mondod.

Kaifás: Mi van Júdással, ki kezünkre adta őt? Most veszélyes volna ez az ember.

Józa: *(Aki ott settenkedik.)* Felakasztá magát kétségbeesésében.

Kaifás: *(Megnyugodva.)* Jobbat nem is tehetett. És a tanítványai?

Józa: Ahány, annyi felé szaladt. A veszélyben cserbenhagyták Mesterüket. Mukkanni sem mernek.

Kaifás: A próféták sorsa. *(Józához.)* Munkára! Nincs veszíteni való idő!

Józa és sok pap, farizeus újra a nép közé keveredik, és lázasan izgat Jézus, a helytartó és a rómaiak ellen.

Kaifások elégedetten nézik munkájukat. Csak egy van a főpapok közt, egyedül, magánosan állva kissé félre a többitől, aki mintha ennyi nép közt is egyedül volna, akihez nem ért el a világ zaja, és ez öreg Jonathán, ki búsan ingatja fejét, és végső tehetetlenségében imádkozik.

Jonathán: Va jehi dabar Jechvé elah lemor chur chidah umsol masal . . .

Moraj a nép között, melyből mind élesebben csendül ki a név:
"Annás! Annás! . . ."

Annással majdnem egyidejűleg Pilátus is megjelenik, oldalán Jézussal.

Pilátus: Újra megvizsgáltam ez ember ügyét. Ártatlan ez az ember!

A nép elégedetlenül, fenyegetve felzúg.

Annás felnyújtja karját, hogy szólni kíván. Idáig mindenről tájékoztatta magát, és látja, hogy közbe kell lépnie, latba kell vetnie tekintélyét. Azért is jött.

Hangok végig a népen:
"Csend! . . . Annás! . . . Szólni kíván!"

Néma csend támad.

Pilátusnak is látnia kell, hogy ki az úr Jeruzsálemben. Ő is respektálja a hatalmas főpapot.

Annás: *(Csak Pilátushoz intézi szavait.)* Ne feledd, helytartó: Tiberius, a felséges császár szavát adta, hogy Róma tiszteletben tartja törvényeinket. Aki tehát ellene cselekszik, az a császár ellen cselekszik. Hogy mondod azért ártatlannak, aki törvényeinket lábbal tiporja?
Kaifás: És ki Róma ellen lázadást szít.
Pilátus: Miféle lázadást? Nincs tudomásom róla.
Kaifás: Nem nyílt lázadás-e, ha valaki királlyá teszi magát?
Pilátus: Bizonyítékot! Ha vádolsz, bizonyíts!
Annás: Nem elszakadás-e Rómától és a császártól, hogy ez ember Izrael királyának mondja magát?
Cedár: Izrael népe áll előtted, helytartó!
Pilátus: *(Vészt jóslóan.)* Te fenyegetsz?
Cedár: *(Nem hátrál meg.)* Én csak javadat akarom, uram.
Pilátus: Akkor döntsön a nép! Szokástok, hogy a húsvéti ünnepeken egy foglyot szabaddá tegyünk. Melyiket akarjátok, hogy elbocsássam: Barrabást-e, a rablógyilkost, ki láncokban fekszik, vagy Jézust, ki Krisztusnak mondatik?

A felizgatott és félrevezetett, gyűlölettől fertőzött tömeg a köztük levő izgatók, megvesztegetettek biztatására és jeladására viharként zúgja a választ:
"Barrabást! Barrabást! Barrabást! . . ."

A Nagy Tanács tagjai gúnyosan néznek Pilátusra, és elégedetten egymásra. Az alsó papság jól dolgozott. Láthatja a helytartó, kikkel áll szemben.

Pilátust is meglepi a váratlan eredmény. Hát nem igaz, hogy a Názáreti a nép kedvence?

A jelenet hatással van ingatag természetére. Átvillan az agyán, hogy ha Jézus néplázító, miért fordul akkor a nép ellene? Ez még inkább megerősíti meggyőződésében, hogy Jézus ártatlan.

Mégis azt mondja.

Pilátus: És mit cselekedjem Jézussal?

Papság, nép: *(Egyszerre ordítja.)* Feszíttessék meg! Keresztre vele!

Pilátus: *(Maga is beleborzong ekkora gyűlölet láttára.)* De mi gonoszt cselekedett?

Tömeg, papság: *(Újra csak azt zúgja.)* Feszíttessék meg! Feszíttessék meg! . . .

Pilátus leül bírói székébe.

Alig foglalja el helyét, a szolgálattevő tiszt hozzálép, és jelentést tesz.

Tiszt: Uram! Feleséged küldötte kíván veled szólani.

Pilátus: Valami történt? *(Az odalépő küldötthöz.)* Mi az?

Küldönc: Uram! Feleséged, a felséges Procula üzeni: — "Semmi közöd azzal az igazzal. Sokat szenvedtem álomlátásban miatta." *(Hódol és távozik.)*

Pilátus: *(Babonásan.)* Ez az istenek jele!

Tiszt: Szabad egy szót, uram?

Pilátus: Mit akarsz?

Tiszt: Ne engedj ezeknek, uram!

Pilátus: Vajh nem ismered-e ezt a felizgatott, forróvérű népet? És sok idegen jött a városba . . .

Tiszt: Bízzál kardunkban!

Pilátus: Nem, nem! Egyszer már megjártam. A meztelen testüket tartották a kard elé, és a császár kedvetlen volt miatta. Csak semmi vérontás!

Tiszt: *(Vállat von.)* Ahogy jónak látod, uram!

Pilátus: Megfenyíttetem Jézust, és ha vérét látják, lecsillapul szomjuk, ha emberek. Ezzel a Nagy Tanácsnak is kedvére cselekedtem.

Tiszt: Te tudod, uram!

Pilátus ismét visszamegy Jézushoz, és hosszan ránéz. Aztán a katonákhoz fordul.

Pilátus: Ostorozzátok meg!

A katonák durva örömmel ragadják meg Jézust, hiszen csak egy zsidót kaptak a kezükbe. A háttérben levő részhez viszik, hogy

teljesítsék a kapott parancsot. Félig lemeztelenítik a foglyot, és egy oszlophoz kötözik. Szíjostorokat vesznek kezükbe, melyeknek végén fémgömbök, kampók, csontlemezek vannak, és kíméletlenül cselekszenek.

Az Üdvözítő testét elönti a vér, ami még inkább megvadítja ezeket a hazátlan, marcona, durva zsoldosokat, akik alacsonyrendűségüket még inkább érzik az ártatlan mellett. Annál kegyetlenebbek. Addig ütik, míg kifáradnak, és leeresztik az ostort.

I. katona: Ennek elég!
II. katona: Mi az? Hallgatsz, zsidó? Mások ilyenkor üvöltenek a kíntól.
I. katona: Te! Ez mégis király!
III. katona: Ha király, hát legyen király! *(Vörös katonaköpenyt dob Jézus vállaira.)*
IV. katona: Hohó! Hát a korona? *(A tüzelésre szánt, felhalmozott hosszú, hegyes tövisekből hirtelen koszorút kerekít össze, és Jézus fejébe veri, hogy vérpermet hull arcára, szemeibe.)*
III. katona: És a jogar? *(Botdarabot nyom a kezébe.)* Most kész a király. Hódoljatok!
Mind a négyen: *(Gúnyolódva, csúfolódva térdüket hajtogatják Jézus előtt.)* Ave Caesar! Üdvöz légy!
I. katona: Gyerünk már! Várja a királyát a felséges nép.

Röhögve oldozzák el Jézust, és újra Pilátus elé viszik.

Pilátus: *(Megdöbbenve néz a megkínzott emberre.)* Lehetetlen, hogy meg ne induljanak e látványon! Megkísérlem.

Int a katonáknak, és Jézust kivezetik a nép elé, amely az első pillanatban valóban némává döbben a megkínzott Názáreti láttára. Pilátus felhasználva a lélektani pillanatot, a szenvedőre mutat.

Pilátus: Íme, az ember! . . .

Rosszul számított.

A vér látása még inkább megvadítja az izgatott tömeget. Most már több vért, halált akar látni a felszabadult állati ösztön ingere szerint. A papok, farizeusok is sietnek a pillanatig ingadozott hangulatot Jézus ellen fordítani, és csak a vezető szó kell, hogy a söpredék utána ordítsa. A vezető szót Cedár üvölti ki magából magán kívül.

Cedár: Keresztre vele!
Nép: Feszítsd meg őt! Haljon meg! Keresztre! Keresztre! . . .
Pilátus: *(Elveszti türelmét ekkora gyűlölet és kegyetlenség láttára.)* Hát akkor

vigyétek és feszítsétek meg! Én nem találok vétket őbenne.
Kaifás: Nekünk törvényünk van, és a törvény szerint kell meghalnia, mivelhogy Isten Fiává tette magát!
Cedár: Ebből nem engedhetünk! Úgy van! Istengyalázó! Halál reá!

Pilátust megüti az "Isten Fia" szó. A háta mögött álló tiszthez fordul.

Pilátus: Hátha tényleg Isten Fia? Otthon is hallottam ismeretlen istenekről, kik a földön jártak, az emberek bántalmazták, és szörnyű büntetést vőnek ezért. *(Az ismeretlen természetfölöttitől való ijedelem erőt vesz rajta.)* Meg kell tudnom, bizonyosodnom.
Tiszt: Lehetséges, uram.

Pilátus Jézushoz lépik, tartózkodva, bizonytalanul, félelemmel néz rá, és rekedten megkérdi.

Pilátus: Honnét való vagy te?

Jézus nem felel, hiszen már mondotta, hogy azért jött, hogy bizonyságot tegyen az igazságról.
Pilátusnál a gőg előzi az előbbi múló félelmet.

Pilátus: Nekem nem felelsz-e? Nem tudod-e, hogy hatalmam vagyon megfeszítésedre vagy elbocsátásodra?
Jézus: Semmi hatalmad nem volna rajtam, ha felülről nem adatott volna néked. Nagyobb bűne van azért annak, aki a te kezedbe adott engem.

Pilátus visszaindul a zsidókhoz, de többször is megáll töprengve.

Pilátus: *(Magában beszélve.)* Megfoghatatlan, titokzatos ember! Ilyen nyugalma csak valami istennek lehet. Meg fogom menteni. *(A főpapokhoz.)* Kénytelen vagyok szabadon bocsátani.
Kaifás: Ha ezt elbocsátod, nem vagy a császár barátja!
Pilátus: Mit . . . mit beszélsz?
Annás: *(Már látja, hogy győztek.)* Ne feledd, helytartó! Aki magát királlyá teszi, ellene mond a császárnak. A felséges Tiberius is ezen a véleményen lesz.

A vágás talált. Pilátus lecsüggeszti fejét.

Pilátus: *(Magában.)* Nem feszíthetem a húrt tovább egy emberért. Pláne egy zsidóért. Helyzetem az udvarnál . . . Nincs mit tennem. *(Fáradtan környezetéhez.)* Milyen szép az idő, és milyen csúnyák az emberek!
Tiszt: Igazad van, uram!

Közben a tömeg gátja vesztetten zajong, üvöltözik:
"Feszítsd meg őt! Mi lesz, helytartó? . . ."

Pilátus lassan az emelvényre, a bírói székhez megy és leül. Felnéz az égre, belebámul a természetbe, a napfénytől ragyogó falakra, az élő fákra, a feje fölött kacagó fecskékre, majd ráveti tekintetét a tömegre, a vicsorgó papokra, a feléje rázott öklökre.

Pilátus: *(Magában.)* Megfoghatatlan! Jobban gyűlölik, mint egy idegent. Vér a vérét. Itt valami ismeretlen hatalom cselekszik, ami ellen nem harcolhatok. *(Inte egy rabszolgának.)* Vizet!

A rabszolga hozza is már a készen tartott edényeket és törülőt.

A zsidók ismerik már ezt a ceremóniát. A papok diadallal tekintenek egymásra. Csend lesz. A tömeg feszülten várakozik.

Pilátus megmossa kezeit, és fennhangon szól.

Pilátus: Én ártatlan vagyok ez igaznak vérétől. Ti lássátok!
Kaifás: *(Elsőnek kiált fel.)* Az ő vére mirajtunk és fiainkon!

A néptömeg tombolva ismétli a főpap szavait:
"Az ő vére mirajtunk és a mi fiainkon!" . . .

V. RÉSZ

Az édesanya

Nikodémus háza.

Jézus híve, a farizeusok köréből való képzett, előkelő törvénytudós nyújtott menedéket a Názáreti édesanyjának, ki az események hírére Betániából a városba sietett Máriával és Mártával, a feltámasztott Lázár nővéreivel. Velük van Mária Magdaléna és János, a szeretett tanítvány. Ott reszket Simon is, a bélpoklos, kit Jézus gyógyított meg, és aki házánál lakomán tisztelhette az Urat.

Nehány bárányka az édesanya körül, akik hisznek, és szeretik a Mestert, és a Mester is szereti őket.

A házból figyelemmel lehet kísérni az eseményeket, hogy mi zajlik le a téren, és a cselédek is percenkint hozzák a híreket.

Remegnek, és csupa bánat, fájdalom, szenvedés mindenikük.

Csend és csak suttogás, mint a halottas háznál.

Egy szolga surran be az ajtón az újabb hírekkel. Jánoshoz, a tanítványhoz fordul velük.

János: Mi az, Hero?

Hero: Szörnyűség! Megostorozták! Teste csupa vér! Gúnyruhába öltöztették, tövissel megkoronázták.

János: Hallgass! *(Máriára figyelmezteti.)* Az édesanyja!

A szolga ijedten elhallgat.

Mária mintha nem is hallana, látna, magába roskadtan ül néma gyötrelemben, hófehér arcával.

A két nővér, Mária és Márta, maguk is a szenvedés és részvét, testükkel igyekszenek elfedni barátnőjüket a szolga szavai elől.

Mária könnyekben úszó szemeit az őt óvók felé fordítja.

Mária: Hagyjátok! Jót akar szegény!

Mária Magdaléna: *(Szakad meg az ő szíve is. Az együttérzés összes külső és belső odaadásával.)* Istenem! Lehetetlen többet elviselnie egy anyának! Van-e fájdalom, mint az övé?

Mária: *(Bánat, kín őrli az ajkát.)* Fiam! Én mindenem! Ruházz reám minden szenvedést, csak te . . . te . . . !

A beharsogó örömrivalgás elnyomja szavait.

Mind fehéren, remegve hallgatják. A nők vértelen szája reszket, a férfiak lehajtott fejéről előre hull a haj. Lehetetlen szabadulni a csürhe diadalordításától:

"Megsemmisült Izrael árulója! . . . Éljen a főpap! A Golgotára a Názáretivel! Éljen Izrael! . . ."

Nikodémus lép be halálsápadtan, izgatottan, megrendülten. A férfiaknak suttogja.

Nikodémus: Minden elveszett. Pilátus kiszolgáltatta. Keresztre feszítik. Most készítik elő. Régi ruháit előírás szerint visszakapja. Ebben viszik a vesztőhelyre . . . A legszégyenteljesebb és legfájdalmasabb halál! A megvetetteké, kitaszítottaké és rabszolgáké.

János: Hogy annál nagyobb legyen áldozata az emberiségért!

Mária Magdaléna: És az édesanyáé! . . .

Kívül hirtelen csend áll be. Mind felfigyelnek.

Mária csodálatos lelkierővel felemelkedik.

Mária: Most viszik . . . El akarom kísérni. Menjünk!

A többiek igyekszenek visszatartani, hogy kíméljék, óvják.

"Maradj! Ne tedd! Túlhaladja erőidet!"

Mária: Az ő útja az én utam! . . .

Mindannyian meghajlanak ekkora szeretet és hősiesség láttára, ilyen anya előtt. Nem ellenkeznek már.

Közben észre sem veszik a lihegő szolgát, ki didergő szájjal jelenti urának.

Hero: Elindultak a vesztőhelyre, uram!

Az ajtón beomlik újra a tömeg kiáltozása, zaja.

"A Gabbatára vele! A vesztőhelyre! Az Agykoponyák hegyére!" . . .

A kereszt útja

A menet a praetoriumból a város utcáin az öreg falon át vezető kapu felé igyekszik a templom mögötti és a közelben levő vesztőhelyre, az Agykoponyák hegyére.

A tömeg a keskeny utcán megtorlódik, és nehézkesen halad előre. Rendről szó sem lehet. A katonák ostorral csinálnak helyet a súlyos kereszt alatt roskadozó és a vérveszteségtől, kínzásoktól elgyöngült elítéltnek.

A zajongó, Jézust gyalázó menetben utcakölykök furakodnak előre. Lökdösődnek, tolonganak az emberek, mint ilyenkor szokás. A házak teteje, minden lyuk tele van velük. Mindenki látni akarja a "szenzációt".

Mindez a régi városban történik, kopár, vedlett kőfalak közt, szűk utcákon keresztül.

Jézus összeesik.

Ilyenkor a poroszlók felrángatják és tovább kényszerítik.

A vad csürhemenet végén halad Mária, az édesanya és a Mesterhez hű kis csoport megrendülten, együtt szenvedve Vele.

Időnkint elviselhetetlen élességgel és szenvedéllyel ver fel az üvöltözés, zaj, szidalmak, kacagás:

"Üsd! Ne kíméld!"

"Mi az? Megint elesett?"

"Majd megpihen a kereszten!"

"Mi az, csudaember? Nem bírod?"

"Hallom, még két gonosztevőt is megfeszítenek vele."

"Egyszerre szokás."

"Fognak üvöltözni egész éjjel."

"S a város ebei velük."

"Nem sok nyugalmunk lesz tőlük."

"Vajon ez is úgy fog szitkozódni, káromkodni, mint mások?"

"Vissza! Hátrább! Rendet! . . ."

És az ostorok csattognak a csürhe hátán.

Kiérnek a kapun.

A szabadban több a hely. Itt az út két oldalán elhelyezkedik a tömeg. Mindenki igyekszik minél jobb helyet biztosítani magának.

Jézus harmadszor is összeesik a kereszt súlya alatt.

Poroszló: *(Feltépi a földről.)* Na, gyerünk, Isten Fia!

II. poroszló: Bevonulni tudtál, most vonulj ki Jeruzsálemből!

III. poroszló: Te, ez nem bírja tovább. Fogni kell valakit, hogy vigye a keresztet helyette.

I. poroszló: Ott látok egy szomorú pofát, ki sajnálja. Elég széles vállai vannak.

II. poroszló: Ha sajnálja, segítsen neki! Hé! Gyere csak!

A megszólított ember készséggel engedelmeskedik.

Százados: Hogy hívnak?

A férfi: Simonnak.

Százados: Idegennek látszol.

A férfi: Cirenei vagyok.

Százados: Fogd és hozd a keresztet!
Cirenei Simon: *(Örömmel veszi vállára. Részvéttel Jézushoz.)* Engedd meg, Mester!

A jelenet közben asszonycsoport nyomul Jézus közelébe.

I. poroszló: Mit akarnak e némberek? Vissza velük!
Százados: Hagyd! Ezek a Sirató Asszonyok Egyesülete. Joguk van itt lenni.
II. poroszló: *(Röhögve.)* Szent varjúk!
Sirató asszonyok: *(Lementálásba kezdenek.)* Óh, te szegény ember, beh megpróbáltattál! Beh megkínoztak! Jaj, jaj! Milyen sorra jutottál! Megszakad az ember szíve a láttodra. Vai! Vai! . . .

Egyikük, Veronika nevű, kendőjét nyújtja a szenvedőnek.

Veronika: Enyhítsd vele arcodat!

Jézus elfogadja a szeretet és részvét jelét. Arcát illeti a kendővel, és az asszony megrendülve látja, hogy a szenvedő arc képe rajta marad a kendőn. Elkerekedett szemekkel nézi, majd mohón keblére rejti.

Veronika: Hiszek, Uram! Hiszek tebenned! . . .

Az asszonyok új sírásba fognak.

Jézus: Jeruzsálem leányai! Ne rajtam, magatokon és gyermekeiteken sírjatok! Mert, íme, jönnek napok, melyeken azt mondják: Boldogok a meddők, és a méhek, melyek nem szültek, az emlők, melyek nem szoptattak. Akkor kezdik mondani a hegyeknek: Essetek mireánk! És a halmoknak: Borítsatok el minket! Mert ha a zöldellő fán ezt mívelik, mi esik a száraz fán?
Poroszló: *(Durván közbelép.)* Előre! Ne óbégassunk tovább! Mi lesz már?

A menet tovább halad.

Innen már közel van a vesztőhely. Az előre érkezettek már a keresztek megásott gödreit nézik, és a hóhért, ki szerszámait rendezi. Mire kiegyenesedik, a csapat Jézussal már meg is érkezik.

A Golgotán

A dombot ellepi a tömeg. A közelben alul a város.
Délután.
A tömeg zaja a várakozás alatt némileg csillapult.
Mária és Jézus szerettei a szélen, kissé távolabb helyezkedtek el.

Egyik siratő asszony poharat nyújt a katonáknak Jézus részére, melyben borban feloldott mirha van. Kezdetleges narkotizáló szer. Ilyen eseteknél ez a jótékony egyesület szokott gondoskodni róla, és valószínűleg már készen hozták magukkal.

Asszony: Hogy ne szenvedjen szegény olyan nagyon! Hogy elviselhesse . . .

Katona: *(Jézusnak nyújtja.)* Vedd!

Jézus szeretettel ránéz az asszonyra, és hogy meg ne sértse, ajkához érinti, de nem issza meg, mert teljes öntudattal akarja a vállalt szenvedést bevégezni és a halált fogadni.

Jézus: Köszönöm, jó asszony!

Alig adja vissza a poharat, a poroszlók ráesnek, és kímélet nélkül szedik le róla ruháit, közben gúnyos megjegyzéseket téve, s nem törődve vele, hogy sebei felszakadnak, és friss vér önti el.

I. poroszló: *(Mustrálva a ruhadarabokat.)* Jobb ruhái is lehetnének egy "király"-nak!

II. poroszló: Gyenge hagyaték. Sok hasznát nem vesszük.

Hóhér: *(Odaszól türelmetlenül a poroszlóknak.)* Siessetek már!

Jézust gyorsan a keresztre helyezik.

Az asszonyok felzokognak.

Az embergyűrű közel nyomul, hogy lássa a keresztre veretést.

A mihamar megérkező halál tudata az arcokon, melyeken furcsa lelki konvulziók zajlanak le.

Néma csend. Mindenki figyeli a kalapács zuhanását. Senki nem törődik az édesanyával és a szélen álló kis csoporttal.

Mária a hit és fájdalom fenségével, az édesanya megtörtségével áll Magdaléna karjaiba hanyatlottan.

A tömeg felordít, mire Mária összerándul, és felveti szemeit.

A keresztek állanak.

Középen, két dudorodó izmokkal vonagló lator között Jézus, gyermeke . . .

Az anya előretartott kezekkel indul feléje, mint az álomjáró, és fehér, mint a télnek szép hava.

Az emberek önkéntelen tisztelettel térnek ki előle, és nyitnak utat.

Ahol elhalad, az embersűrűség újra összefolyik mögöttük.

Alig emelkedett Jézus keresztje a magasba, az előírásnak megfelelően az elítélt "bűntettét" feltüntető, és feje fölé szegezett táblával; a főpapok, farizeusok odanyomulnak, hogy közelebbről szemügyre vegyék, milyen bűntettet írt föl a helytartó.

A felírás háromnyelvű: latin, görög és héber:
"Názáreti Jézus, a zsidók királya".

A láttára a főpapok dühösen zúdulnak fel.

Cedár: Ez gyalázat! Ez megsértése a zsidóságnak! Le kell vétetni ezt a feliratot! Főpap, intézkedj!
Kaifás: *(Sötéten.)* Már kérdőre vontam Pilátust, mihelyt megláttam a menet élén vitt táblát, és világosan megmondottam: Ne írd, hogy a zsidók királya, hanem, hogy ő mondotta: "A zsidók királya vagyok."
Cedár: És a helytartó?
Kaifás: Hajthatatlan. Azt felelte: "Amit írtam, megírtam". . . . De eljön az idő! Az ő ideje is! . . .

A tömegen is végigfut a hír a helytartó újabb "gazság"-áról. Háborognak, méltatlankodnak.

A katonák ezalatt a kereszt tövében nyugodtan osztani kezdik Jézus ruháit, amely őket illeti a törvény szerint.

I. katona: *(Számba veszi az egyes ruhadarabokat.)* Szandálok, öv, köpeny, felsőruha. Négy darab. Éppen négyen vagyunk rá . . . Ez a tied, ez az enyém . . .
II. katona: Várjatok! Ez a köntös egy darabból való. Kár szétmetélni. Vessünk kockát rá!
Katonák: Recte! Vessünk sorsot!

Arimateai József nézi őket, és eszébe jutnak Jézus szavai. Maga elé mondja:

Arimateai József: "Hogy beteljesedjék az Írás: Elosztották ruháimat, és köntösömre sorsot vetének".
Józa: *(Aki mindenütt kémkedik és mindenütt ott van, meghallotta e szavakat.)* Mit mondasz, Arimateai József? A tanácsúr beszél így, a gazdag, előkelő nép véne?
Arimateai József: *(Megvetően elnéz a besúgó feje fölött.)* Tágulj innen, pap, nehogy gondjaimba vegyelek! A te időd is elérkezik! . . .

Józa ijedten elsurran a tömeg közé.

A kereszten

Előre bukott fővel függ Jézus a kereszten. Az Ember Fia "felmagasztaltatott". A tömeg feszülten nézi. Csalódott, mert az áldozat nem átkozódik, üvölt és káromkodik a kereszten, mint más megfeszítettek. Ez a bámulatos lelkierő és nagyság hatással van

még a vérszomjas embercsordára is egy ideig. Még az Üdvözítő legnagyobb ellenségeinek, a főpapoknak, farizeusoknak is feltűnik. Mind ráfigyelnek.

Különösen az öreg pátriárka, Jonathán van a szenvedés hatása alatt. Öregesen minden érzése, gondolata a száján van.

Jonathán: Milyen méltósággal viseli az emberfeletti kínokat! Vai! Rosszat cselekedtünk! . . . Ki ez az ember? *(Hirtelen élénkséggel a főpapokhoz.)* Nézzétek! Szólni akar! Az ajka mozog.

A kereszt alatt állók mind észrevették, hogy Jézus beszélni készül. A papok, írástudók is. Egyszerre csend lesz. Várakozás és izgalom, suttogás egymásba bújt fejek között.

Jézus lassan felemeli fejét, szemei megnyílnak égre fordulva, és megtört fehérsége kivilágít a pillák alól. Lassan meghordozza tekintetét a népen, kínzóin, a főpapokon, az egész sokaságon, és újra a magasba emeli.

Jézus: *(Végtelen szelídséggel.)* Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek!

Annyira szokatlan és váratlan ez az emberfeletti megnyilatkozás, hogy hirtelenében senki sem tudja, hogyan foglaljon állást: mellette-e, ellene-e.

Az egyetlen Kaifás látja át villámgyorsan, hogy ezt a hatást nem szabad a nép szívébe költözni és megmaradni hagyni. Gyorsan ellensúlyoznia kell, már csak a várható, későbbi utóhatás miatt is. Azonnal a gyűlölködés fegyverét szegezi ellene, az aljas ösztönt, mellyel sikerült Jézust a kereszthez szegeztetnie.

Kaifás: *(Messzi kiáltón.)* Hah, a megátalkodott! Ez még most is Isten Fiának hiszi magát!
Áchár: Még a szégyen fáján is lázít!
Cedár: *(A nép felé.)* Titeket vádol! Izrael népét! Hallatlan!

Sikerült a mérget újra visszalopni a nép szívébe. Az elvakított tömeg fogvicsorgatva, gúnyolódva rázza karjait a kereszt felé:

"Isten Fia? . . . Ha Isten Fia vagy, szállj le a keresztről, és hiszünk neked!"

Vén Jonathán azonban megretten. Lelke bizonytalanul inog a jó és rossz közt.

Jonathán: *(Félénken Kaifáshoz.)* Vajh nem kell-e tartanunk tőle? Hátha igaz? Sokszor megmutatta erejét. Elfogatásánál is.
Kaifás: *(Megvetően.)* Légy biztonságban felőle! Maga sem remél több szabadulást. Nem látod-e, hogy a halálra készül?

Bosszankodva látja azonban, hogy a főpapok közül is többen töprengenek, elgondolkozottak. Az átkozott Galilei! Még a halál árnyékában is hat, cselekszik.

Kaifás: *(A megszeppent, bizonytalankodó főpapokhoz.)* Mi van veletek? Talán ti is? . . .

Többen közülük felelet helyett újabb gyalázkodásba kezdenek, hogy elhárítsák a gyanút magukról. Hadd lássa a főpap, hogy ők végig kitartanak, nem változtak. Sohase jó, ha a főpapban valami gyanú marad vissza.

Elsőnek Obed kacag fel, de van valami természetellenes, kényszeredett a kacagásában.

Obed: Másokat megszabadított, magát nem szabadíthatja meg! Miféle Messiás az ilyen? Ez Isten Fia? Hahaha!

Áchár: Te vagy az *(kiáltja a kereszten függőnek)*, ki lerontod az Isten templomát, és harmadnapra felépíted azt? Szállj le hát a keresztről, és mentsd meg magad! A templom áll, te pedig csüngesz!

A csőcselék közül többen a kereszt alá mennek, nyelvüket öltögetik, pofákat vágnak a haldokló felé, felkiabálnak hozzá:

"Hol a csoda, csudaember?"

"No, Isten Fia! Hol van, akiben bíztál?"

"Erősebb a négy szög, mint a te hatalmad!"

A katonák, poroszlók szintén követik a nép példáját.

I. katona: Legalább köpjél rájuk, te gyáva!

II. katona: Most járjon a szád!

Egyik lator bőszen megfeszítve bordáit; durva, darabos testét mintha le akarná tépni a keresztről, szája szélén lefolyt tajtékkal, vérben forgó szemekkel Jézus felé bődül.

Lator: Mit? Ezeknek megbocsátani? A hóhérainknak? Ennek a ripők, piszkos bandának? Ördögöt! Átkot a nyomorultakra! Hogy verje meg az Isten hetedíziglen, a sír hányja ki magából, és soha nyugtot ne leljenek! (Jézus felé erőlteti fejét.) Vagy te is egy követ fújsz velük? Te vagy a Messiás? *(Vérfagyasztóan felkacag.)* Messiás! . . . Ha Messiás vagy, szabadítsd meg magadat, szállj le és szedj le minket is a keresztről, te csaló, ámító, bolond!

A másik lator, ki eddig szinte megfeledkezve saját kínjairól és sorsáról, a halálról, amely már az ő nyakát is szorítja; bámulva és maga is bensőleg megrendülten figyelte Jézus fenséges magatartását és csodálatos megválását a földi élettől.

A régi, bűnös világ leomlott benne is, és eddig soha nem ismert, különös, megnyugtató és szép érzések támadtak fel fásult szívében. Érzi, hogy észrevétlen átalakult. Mintha Jézus hordozná az ő keresztjét is. Eddig csak magában mormogta Isten nevét, kit az élet utolsó pillanataiban áldozat-társa mellett megismert, és aggodalomra tűrődtek a ráncok homlokán: vajon remélhet-e? Hajh, ha sejtette volna, hogy egy másik élet is van!... Az igazi, az örök!

Botránkozva hallja azért a gyalázkodó lator szavait, és keményen feléje vágja fejét, hogy hallhatólag megkoppan a keresztfa fáján.

Másik lator: Az Istent nem féled-e, te? Hiszen ugyanazon ítélet alatt vagy! És mi ugyan méltán, mert cselekedeteink méltó büntetését vesszük, ez pedig mi rosszat cselekedett? . . . *(Jézus felé fordítja fejét hittel, alázattal, könyörgő tekintettel.)* Uram! Emlékezzél meg énrólam, ha eljösz a te országodba!

Jézus szeretettel, melegen rápillant szenvedő társára, és ünnepélyesen megígéri.

Jézus: Bizony, mondom neked, ma velem leszel a paradicsomban.

A lator boldogan lehunyja szemeit, és saját mellére suttogja:

Második lator: Én Uram, én Istenem! . . .

E pillanatban ér Mária és János, a szeretett tanítvány a kereszt tövéhez.

Százados: *(Int a katonáknak.)* Retro! Az anya!

A katonák félreódalognak az útból.

Mária szívet tépő fájdalommal megáll a kereszt alatt, és feltekint rá, de csak alig lehelt szó hagyja el ajkát.

Mária: Én egyetlen fiam! . . .

Százados, katonák, a nép kíváncsian figyeli a búcsútalálkozást, és önkéntelen tisztelettel a legdurvább szívben is meglevő részvéttel néznek az anyára elcsendesedve.

A következő pillanatban feltekintenek a keresztre, hogy milyen hatást vált ki a haldokló fiúban az édesanya látása. Emberi kíváncsiság.

És Jézus egyedülálló szeretettel, a gyermek közvetlenségével lenéz anyjára, lelkébe fogadja még egyszer fájdalomtól megtört alakját, egész választott lényét. Aztán Jánosra néz. Onnan a kereszt magasságából elbúcsúzik mindkettőtől, kik a földön szívéhez legközelebb állottak, és utolsó gondoskodásként egymás oltalmára bízza őket.

Jézus: Asszony, íme, a te fiad! *(Most Jánoson nyugszanak szemei.)* Íme, a te anyád!

És a drága vér rájuk hull a keresztfáról.

A százados elkomolyodva és elgondolkodva, a jelenet fenségétől megkapatva hajtja le fejét.

Százados: Az anya Istennek is anya!

Mintha valami fölött töprengene. Mintha valami kiutat, feleletet keresne dolgokra, tényekre, melyek nem egészen érthetőek számára.

Százados: Ez az ember . . . Különös . . . Mégis ez az ember! . . . Nem, nem, az nem lehet! És mégis ezek az érthetetlen dolgok, csodálatos tények . . . Mi ez? *(Lepődik meg hirtelen.)* Honnan ez a természetellenes sötétedés? Hé, katonák!

Mindenkinek feltűnik, hogy lassan komor sötétség kezd ráereszkedni a világra.

Százados: *(Nyugtalanul körülnéz.)* Lehetetlen! A nap még fenn van, és az ég is tiszta. Honnan ez a sötétedés? Ez nem természetes! Itt valami történik . . . *(Önkéntelen feltekint a keresztfára, mintha azzal hozná összefüggésbe a különös természeti jelenséget, de egyszerre megfeledkezik róla, annyira megkapja a Jézus haldoklásának varázsa.)* Hogyan lehet ilyen némán és ilyen nagyon, ilyen szépen szenvedni? . . .

A katonák is figyelik. Nekik is feltűnik, pedig sok halált láttak már.

I. katona: Te, ez már oldódik a világtól!

II. katona: Igen, ez már mindentől.

III. katona: *(Szakértően.)* Nem sokáig viszi már. A végét járja.

Főpapok, írástudók, farizeusok, az előbb még tajtékzó, durva tömeg szintén látják a Nagy Úr, a halál közeledtét. Némán, borzongással néznek a keresztre, Jézusra, ki most üríti ki a keserű pohár utolsó cseppjeit.

Az elhagyatottság nehéz érzése vett erőt Jézuson. A megváltás teljességének árához tartozik a legfájdalmasabb is, mintha Isten is levette volna róla kezét, és ezt az állapotot fejezi ki szívbe markoló felkiáltása.

Jézus: Éli! Éli! Én Istenem, miért hagytál el engemet! . . . *(És ajkai a 21. zsoltárt kezdik mondani.)* "Uram, a te erősségedben örül a király . . ."

Nehány pap és farizeus újra elöntve a gyűlölettől, kárörvendően kiáltja a tömeg felé:

"Illést hívja ez! Lássuk, ha eljön-e Illés, hogy megszabadítsa! Illés a minden szükségben segítő."

Már azonban nem kelt visszhangot a nép közt az újabb gyalázkodás. A nép is a halál közelségének tudatában van, és fekete szárnyának árnyéka ráesett az emberekre.

Minden szem a kereszten.

A halálos vérveszteségtől, a testet gyötrő láz nedvtelen szikkadtságában Jézus száraz nyelve alig bír hangot formálni. Ínye, szája belseje, ajkai égetően kicserepezettek, kínjai tetőpontra hágtak, és elviselhetetlen szomjúságot érez.

Jézus: Szomjúhozom!

A katonák az őrállás és szolgálat idejére magukkal hozták a Keleten szokásos és ismert ecetes bort. Egyikük pózna végére illeszti, és Jézus ajkaihoz nyomja.

Jézus alig illeti ajkával az italt. Tudja, hogy itt a halál pillanata. Az áldozatnak vége, és az Atya szívesen vette áldozatát. Jó harcot harcolt, az utat megfutotta. Most megtérhet újra az Atyához, akihez innen a földről még egyszer felpillantanak megtört szemei. A belenyugvás mélységével mondja:

Jézus: Elvégeztetett.

Még egyszer megvallja, hogy az örök akarat szerint cselekedett és megtérhet újra az örök honába.

Jézus: Atyám, kezeidbe ajánlom lelkemet! . . .

A mélységes csendben lehajtá fejét, és kiadá lelkét.

Hat óra.

E pillanatban megjelenti magát az Isten és Jézus igazsága.

A haláltusa utolsó perceiben rohamosan fokozódó sötétség teljes mértékben rászakad a világra hattól kilenc óráig.

Körös-körül a horizont minden pontjáról, mintegy az egek és a végtelenség mélyéből nehéz sötétség-gomolyagok törnek elő, mintha világ vége volna, és János Apokalipszisének jelenetei valósulnának meg, és rászakadnak a városra, a völgyekre, az egész földre, az egekig emelkedve.

Csak a keresztfa-csoport a halott Jézussal, és közvetlen környezete fénylik fel földöntúli, szokatlan derengésben, alatta a Szűzanyával és Jézus szeretteivel, szélen a római századossal és a tömeg valószínűtlenségbe vesző egy részével, és a fantomszerű főpapokkal.

Most a föld megremeg és vészes morajlással meginog.

A nép rémülettel kapkod fűhöz-fához. Tágra ijedt szemek, széthányt kezek, borzalomtól fagyott arcok. Rémült sikoltások és kiáltások hallszanak:

"Jehova! Mózes atyánk! Segítsetek! Elvesztünk! Végünk van!"

Csak a kereszt áll szilárdan, a világ fölé magasultan, maga az örök biztonság és oltalom. A feledhetetlen szimbólum is.

Csak alatta Mária és a hivő kis csoport nyugodt, mint akiken már nem vehetnek erőt a pokol kapui sem. Az ő támaszuk az Úr és Jézus, aki, íme, meghalt a világ bűneiért és az emberiségért.

A százados, ki a jelekre kirántotta volt kardját, nem győzi nézni őket.

Hirtelen azonban a sötétség gomolygásában magas sziklák tetszenek fel, mintha maguk a hegyek jöttek volna elő helyükről. A hegyek, melyek szörnyű mozdulatlanságukban az idő őrei. A kolosszusok egyszerre megrepedeznek, szétbuknak egymástól, mintha Isten ökle sújtott volna le rájuk.

Szörnyű kiáltások törnek fel a népből:

"Nézzétek! A sziklák repedeznek! Megsemmisülnek! Isten!" . . .

Saját hajukba kapaszkodó emberek megkövülten látják, hogy sziklasírok tűnnek fel, az elzáró hatalmas kövek maguktól elhengeredtek, és a feltámadt holtak fehéren előjönnek, végighaladnak a sötétségen be a városba, fényes vonalat hagyva maguk után, és megmutatják magukat az embereknek, kik rémülten ismerik fel őket.

Asszonyok: *(Kiáltják.)* Az uram! A férjem, ki meghalt!
Gyermekhang: *(Sikolt fel.)* Édesapám! Várjon! . . .

A folytonosan tartó morajlásban, a föld haragjában elvész azonban gyenge hangjuk, és maguk is a sötétségben.

Idő sincs rájuk figyelni, mert, íme, a jeruzsálemi templom belseje tűnik fel, és a szemek láttára kettéhasad a Szentek Szentjét elválasztó templomfüggöny. A tömeg megérti a jelt, felzokog a kétségbeesés sokaknak ajkán:

"Isten elhagyta a templomot! Vétkeztünk! Jaj, mit tettünk! Elárultuk az igaz vért! . . ."

Csak Cedár, a fanatikus mondja, hogy "bolond beszéd", de ő is rémülten veszi észre, hogy a szó elvékonyodott szájában, alig van csengése, és mintha kezek tépnék torkát. Rémülten ő is futni kezd a sötétségen által.

A főpapok az első rémület borzalmaiból kioldódva követik, mentik magukat.

A csőcselék hangtalanul mellét veri, ruháját szaggatja, és szintén menekül bukdácsolva ember emberen keresztül vadul, hogy mihamarább menedéket találjon házaiban. Sokan hozzátartozóikat kiáltozzák:

"Jozafát, hol vagy? Mirjam! Mirjam, merre vagy?"

Egy férfi izgatottan ragadja meg asszonya kezét.

Férfi: Miért nem jössz?
Asszony: *(Zokogva tehetetlenségében.)* Nem tudok! Megkövültem! Hiába akarok!

A katonák remegnek, mint a nyárfalevél, és hideg markuk szorítja fegyverüket.

Józa, a kém eszelősen odamegy Arimateai Józsefhez, és arcába bámul.

Józa: Egy titkot mondok, Arimateai József.
Arimateai József: Nos, Józa?
Józa: *(Bizalmasan.)* A hátamon az ördög!
Arimateai József: *(Az ember szerepére gondolva.)* A szívedben a Sátán!

Józa nem is hallja, mintha nem neki mondották volna. Másik emberhez megy, harmadikhoz, negyedikhez, és csak a szava hallszik:

"Titkot mondok! . . . Hátamon a Sátán! Hátamon a Sátán!"

Kaifás mélyen elgondolkodva maga elé néz.

Háta mögött áll Jonathán, a pátriárka, és Jézusra függesztett szeméből hullanak a könnyek.

A százados az események láttára megvallja Jézust.

Százados: Valóban Isten Fia volt!

Mária, Isten anyja átöleli fia lábait, mintha soha se akarná elengedni.

A föld tovább morajlik, de ég és föld összehullhatnak, ő nem fél, és nem fél a vele levő kis csoport sem, Isten országának első vetése, kik olyan közel állottak Jézus szívéhez.

Lassan a kereszt körül világosodni kezd, fény dereng, mely mind élesebben megvilágítja a körülállókat, és látni lehet, hogy a tömeg hogyan nyomul be a sötétségbe a hegy lábánál.

Valaki, egy ember a fejvesztettek közül, visszanéz és bámulva kiált fel:

"Nézzétek! A kereszt!" . . .

És a kereszt Jézussal felfénylik a világ és emberiség fölé.

VI. RÉSZ

Pilátus palotája.

A helytartó hallgatja a százados jelentését, ki még mindig az események hatása alatt van.

Százados: . . . Érte voltak a jelek, uram. Az Isten mutatta meg magát általuk. Megbizonyította. Minden abban a pillanatban történt, mihelyt kilehelte lelkét. Valóban Isten Fia volt, uram!

Pilátus töprengőn fel-alá járkál. Zaklatott, nyugtalan.

Pilátus: Úgy véled, hogy egy istent adtam halálra?
Százados: Csak eszközök valánk kezeiben, uram.

A szolgálattevő tiszt belép és jelenti.

Tiszt: A papi fejedelmek, uram!
Pilátus: *(Idegesen.)* Mit akarnak?
Tiszt: Kérik, intézkedj, hogy a kivégzettek holttestei azonnal eltemettessenek. Éjfélkor kezdődik az ünnep. Törvényeik szerint nem maradhatnak a kereszten.
Pilátus: Rendben van.
Tiszt: *(Tiszteleg és távozik.)*
Pilátus: *(Nyugtalan.)* Mit szólnak hozzá Rómában? . . . *(A századoshoz.)* Töresd meg lábszáraikat, és takaríttasd el a testeket!
Százados: Parancsodra, uram!

Indul, hogy a parancsot végrehajtsa, és majdnem szembeütközik az újra belépő szolgálatos tiszttel.

Pilátus: Egy istent! . . . Mi az megint?
Tiszt: Arimateai József, a tanácsúr.
Pilátus: Végre egy becsületes ember! Vezesd be!
Arimateai József: *(Lesújtott, de férfias.)* Ave! . . . Kérésem van, uram. A megfeszített Názáreti Jézus . . .
Pilátus: *(Élénken.)* Ismerted? Te, a Nagy Tanács tagja?
Arimateai József: Igen, de későre mertem megvallani. Féltem.
Pilátus: *(Még mindig a régi kérdés gyötri.)* Ki volt? Beszélj!
Arimateai József: Isten Fia volt. Meghalt.
Pilátus: Már?
Arimateai József: Engedd át nekem holttestét. Megfizetem érte a váltságot.

Pilátus: Vidd! Neked ajándékozom.
Arimateai József: (Boldogan.) Gratias! Nagy jót tettél velem, uram. *(Indul.)*
Pilátus: A te dolgod, de hová temeted?
Arimateai József: Új sírt vágattam magamnak a vesztőhely közelében . . . *(Látva, hogy a helytartó nem hallgat rá, csendesen távozik.)*
Pilátus: *(Egyedül.)* Mit szólnak hozzá Rómában? Eh, csak egy zsidó volt! . . . *(Megáll és maga elé néz.)* Vajon csak egy zsidó volt?

Az élet újra visszatér a földre. A nap újra ragyog. Lemenőben van.

A kereszt alatt Mária és Jézus híveinek kis csoportja áll Arimateai Józseffel és Nikodémussal.

A katonák már megtörték a két lator lábszárait.

A katona most Jézushoz lépik, alaposan szemügyre veszi, és leereszti szerszámját. A századosnak jelenti.

Katona: Már kiszenvedett, uram.
Százados: *(Felelőssége tudatában.)* Bizonyos vagy benne?
Katonák: *(Mind bizonyítják.)* Vége ennek, uram!
I. katona: *(Lándzsát ragad.)* Hogy megnyugtassalak, uram. *(Átszúrja a halott Jézus szívét.)* Magad láthatod: vér és víz folyik ki. A biztos halál jele.
Százados: Akkor vegyétek le a keresztről!

A katonák teljesítik a parancsot, és a holttestet édesanyja ölébe helyezik.

Mária néma fájdalommal öleli át.

Mély gyász és megrendültség a csoport.

Százados: *(A holttestre mutatva Arimateai Józsefhez.)* Rendelkezzél vele!

Az Úr testét gondjaikba veszik, akik őt olyan nagyon szerették . . .

Annás háza.

Az agg Annás és veje, Kaifás beszélgetnek.

Szokatlanul komolyak és fáradtak. Most, hogy a bosszú és gyűlölet kielégülést nyert, mintha üresek és törődöttebbek volnának. A helyzetet mérlegelik.

Kaifás: . . . Bevégeztem. A Názáreti halott, és művének vége.
Annás: Azt hiszed? . . . Kár volt megölni. A halottak mindig győznek. Ma többen hisznek benne, mint valaha. A főpapok közül is. Az öreg Jonathán . . .
Kaifás: Eh, vén bolond!

Annás: Bizalmasod, Józa, már nevét hirdeti a városban. Embertől emberig megy.
Kaifás: El fog tűnni.
Annás: A nép, amely a jeleket látta . . .
Kaifás: Holnap új csodáknak hisz, melyet én mutatok neki.
Annás: Túlságosan bízol magadban. Csak a testét ölted meg. Ezzel az ő igazságát erősítetted meg, hiszen előre megmondotta mindezeket, és az embereknek eszükbe jut majd.
Kaifás: A férgek már csak az ő tanítványai.
Annás: Amíg szegények, szenvedők, elnyomottak és igazságtalanság lesz a világon, mindig lesznek követői, akik hisznek benne, és reá várakoznak.
Kaifás: *(Meghökken.)* Ebben van valami. Mit tegyek ellene?
Annás: Öld meg a holtat!
Kaifás: A holtat?
Annás: Az emlékét és igazságát.
Kaifás: Hogyan?
Annás: *(Jólesik neki, hogy fölébe kerekedett vejének, és ennek meg kell hajlania előtte.)* Érdekem, hogy még egyszer kisegítselek a bajból . . . Ez az ember azt hirdette, hogy harmadnap feltámad halottaiból. Ha ez megdől, örökre vége neki. Akkor üres és hiábavaló minden hit őbenne. Ezen áll vagy bukik minden. Bizonyítsd be, hogy nem mondott igazat. Ez lesz az ő igéjének és igazságának halála. Ha ő feltámad, akkor mi vesztünk el.
Kaifás: *(Hitetlenül néz apósára.)* Csak nem hiszel ebben az őrültségben?
Annás: Szeretnék hinni benne, de nem tudok.
Kaifás: *(Mintha kígyó csípte volna meg.)* Te? Te? Annás? A nagy Annás?
Annás: Ez volna az élet egyetlen magyarázata, értelme és célja.
Kaifás: Mintha ő mondta volna.
Annás: Ha feltámad, igaza van. Tanítványai is tudják.
Kaifás: *(Lenézőleg.)* Műveletlen, egyszerű halászok.
Annás: De ellophatják Mesterük holttestét, hogy hirdethessék: íme, feltámadt.
Kaifás: Ebben igazad van, de teszek ellene. Lepecsételtetem a sírt, és római őrséget kérek melléje három nap és három éjszakán át. Köszönöm, hogy erre az eshetőségre figyelmeztettél. Megyek is tüstént, hogy a helytartó azonnal intézkedhessék. *(Sietve el.)*

Annás főpap magába roskadtan ül, és néz maga elé. Most, hogy egyedül van és őszinte lehet, mintha más ember volna. Törődött, sír partján járó, roskadt, sokat élt öregember, ki már utolsó lépteinek keresi helyét a földön.

Annás: Három nap, és meg fogok győződni róla, hogy üresen marad-e a sírja. *(Mélyen felsóhajt.)* Vajha igazad lenne, Názáreti Jézus! . . . *(Feje lecsuklik.)*

Jézus sírja Arimateai József kertjében.

A nap végleg lebukóban.

Füge-, olajfák, ciprusok fáradtan csüngetik ágaikat. A virágok már álmosak.

A sziklasír mély öble feketén ásít. Oldalához támasztva hatalmas zárókő. A gazdag ember sír-kényelme.

A távoli hegyek is megnyúltak a hanyatló napfényben, mintha azok is látni akarnák, hogy mi történt Urukkal.

A sírbatétel a férfiak dolga. Szokás ellenére volna, hogy a nők is nézői lehessenek. Azért ezek a kerten kívül maradnak, és várják a férfiak visszatértét.

Nikodémus int oldalt álló szolgáinak, kik kibontják a magukkal hozott csomagot, és a halottöltöztető kezei alá adják.

Halottöltöztető: *(Elcsodálkozik.)* Száz font mirha és aloé keverék! Királyoknak való gazdagság!

Nikodémus: *(Jézushoz alázatosan.)* Fogadd el méltatlan kezeimből, Mester!

A halottöltöztető elkészül munkájával, és Jézus testét elhelyezik a sírban.

Közben kívül az asszonyok közt ijedt mozgás támad.

Arimateai József felfigyel rá, és látja, hogy papok, farizeusok jönnek római katonákkal, és belépnek a kertbe. Összehúzott szemekkel várja meg, míg hozzá érnek.

Arimateai József: Hogyan merészeltek engedélyem nélkül kertembe lépni?

Áchás: *(Pergamentumot vesz elő.)* Lásd! A helytartó megengedte kérésünkre, hogy lepecsételjük a sírt, és őrséget is adott, római katonákat.

Arimateai József: *(Megvetően.)* Még most is féltek tőle? Örök álmát is megzavarjátok?

Áchás: Ez ember mondotta: "Leronthatom Isten templomát, és harmadnapra felépítem azt". Önmagára értette, hogy harmadnap előjön halottaiból.

Arimateai József: Már nem veszejthetitek el újból e mondásával. Bizonyára úgy lészen, ahogy megmondotta.

Áchás: A Nagy Tanács tagja mer így beszélni? Te?

Arimateai József: *(Keserűen felkacag.)* Nagy Tanács! Felettünk a nagyobb az Isten! *(Elfordul, és újra a temetésnek szenteli magát.)*

Jézus gyolcsokba fáslizott teste már sírjában pihen.

A szolgák nehéz erőfeszítéssel elhelyezik a zárókövet a sírüreg száján.

A farizeusok odalépnek, és nagy gonddal lepecsételik a sírt, hogy senki észrevétlen meg ne bonthassa.

Áchás: *(Diadalmasan Arimateai Józsefhez.)* Majd meglátjuk, kinek a bizonysága lészen nagyobb!

Kielégülten távoznak.

Katonák vezetője elhelyezi az őrséget, és a kertben levőkhöz fordul szigorúan.

Katonák vezetője: Parancsom van rá, hogy senki a sír közelében nem maradhat. Távozzatok azért!

A férfiak, nők bús menete elindul.

A nap végleg alábukik.

Feltámadás

A kelő nap derengésében kezd már a világ kibontakozni az éj sötétségéből. A hegyek körvonalai még valószínűtlenek, mintha ködből és sejtelemből valók volnának. A sziklák, falak nedvesek a bőséges harmattól, mintha az éj terhe alatt izzadtak volna meg. A város is kezd már feltetszeni. A láthatár szélén a felhők hasa már halványan aranyas. A ciprusok még alszanak, a pálmák lecsüggesztett ágakkal hallgatnak, a fű se mozdul, a madár fészkén utolsókat bólogat, de a bagoly már készül elhagyni őrhelyét. Az álmatlanságtól vörösek szemei.

Mindjárt megvirrad.

A katonák Jézus sírja előtt köpenyükbe burkolózva várják a felváltást mordan, cseres, viharvert ábrázattal, és beszélgetnek durván, mosdatlanul, mint ahogyan az ilyen zsoldosok szoktak.

I. őrkatona: Cudar ország, cudar nép!

II. őrkatona: Nem szegődtem én halottőrizőnek!

III. őrkatona: Ekkora teketóriát egy zsidóval! Mit strázsáltatják, ha már halott?

IV. őrkatona: Félnek, hogy feltámad.

II. őrkatona: *(Röhögve.)* Ez? . . . Kiszedtük mi ebből az utolsó életszikrát is. Olyan Isten nincs, ki talpraállítsa többé!

I. őrkatona: Aszondják, meg akarta váltani a világot.

III. őrkatona: Mi a tűzlánggal? Egyebe nem volt a rajta levő gyenge ötözetnél.

Mindannyian röhögnek a képtelen gondolatra, hogy egy ilyen kódus akarja megváltani a világot.

I. őrkatona: Szeretettel.

Újra felharsan a kacagás.

II. őrkatona: Hiszen nem is volna rossz. Odamenni Tiberius császárhoz, ha az embernek egy lyukas as sincs a zsebében, és aszondani neki: "Szeretlek, császár, hoci mindjárt száz talentumot!"
II. őrkatona: Jobb azt némbernek mondani, hogy szeretlek. Az még elhiszi.
III. őrkatona: Az is csak akkor, ha pénz van az acskódban.
IV. őrkatona: Mán az igaz! A múltkor . . . *(Hirtelen megtántorodik.)* Az áldóját! Mi ez?
I. őrkatona: *(A másiknak esik.)* A mindenségit! Fegyverre! . . . Ismét megindult a föld. Te! . . . Ha ez az ember! *(Borzongva rámered a mozdulatlan sírra.)* Ha mégis igaz volna? . . .
III. őrkatona: *(Meztelen karddal a kezében előre mered.)* Akkor én e karddal! . . .

Hirtelen nagy fényesség borítja el őket.

II. őrkatona: Hát ez megint mi?
IV. őrkatona: *(Az égre mutat.)* Oda nézzetek!

Megrettenve néznek mindnyájan az égre.

A magasságokból szemeik láttára az Isten angyala ereszkedik alá. Orcája fénylik, mint a villám, ruhája vakító.

A fegyver kihull a katonák kezéből, karjukat védőleg homlokukhoz emelik.

Amennyit az angyal közeledik, annyit tántorodnak hátra.

Az angyal a földre ér, a sír szájához.

A katonák rettentő félelemben nézik, hogyan érinti meg a sírzáró követ, és a hatalmas szikla pehelyként magától hengeredik félre.

Az őrök a földre hullanak, és sápadtak, mint a halál.

A következő pillanatban minden eltűnik, és a nap arca megjelenik a hegyek fölött.

A katonák magukhoz térnek a rémületből szinte azon pillanatban, és összeszedik magukat.

Óvatosan a sírhoz mennek, bekémlelnek, egyikük fegyverrel a kézben be is hatol az üregbe, de mindjárt vissza is fordul.

II. őrkatona: *(Elhűlve.)* Nincs itt! A halott eltűnt!
I. őrkatona: Jól megnézted?

II. őrkatona: Jupiterre! A sír üres. A temetési vásznak, kötelékek a földön, a sírládában semmi . . . Te . . . te! Ez az ember! . . . Ez az ember! . . .
III. őrkatona: Igazat mondott.
IV. őrkatona: Most mit csináljunk? Itt körül sincs sehol.
I. őrkatona: Jerünk üstöllést! Jelenteni kell a százados úrnak.

Izgatottan elsietnek a városba.

Útközben majdnem elgázolnak néhány bánatos, gyászló asszonyt, kik pillanatra megállottak a városon kívül.

Közel a kerthez egy ételágazásnál állanak Mária Magdaléna, Mária, Jakab anyja és Salomé.

Salomé: A nap már az olajfák fölé hágott.
Mária, Jakab anyja: A bazárok már nyitva vannak, és megvehetjük a keneteket, illatos olajokat.
Salomé: Bár ennyivel mutassuk meg szeretetünket drága halottunk iránt!
Mária Magdaléna: *(Annyira megviselte az Úr halála, olyan mély a gyásza, mintha nem is e világon volna. A mezőszélen nyíló virágok közé hull, és azoknak panaszkodik.)* Megölték a gonoszok az én drága Uramat, elvették napomat az égről! Már az élet csak fájdalom és szomorúság számomra. Sírjatok ti is, virágok, és szakadjon meg a ti szívetek is érte! . . .
Salomé: Magdaléna, nem jössz velünk?
Mária Magdaléna: *(Ijedten.)* Nem, nem! Előre sietek, hogy mihamar láthassam, legalább a sírját. Óh, Istenem, én Istenem! . . .
Mária, Jakab anyja: *(Részvéttel Saloméhez.)* Hagyd menni szegényt! Talán a közelében enyhül fájdalma. Mindig félek, hogy valami történik vele. Az embereket vádolja úton-útfélen. Mindenkit: "Megöltétek az én Uramat!"
Salomé: *(Az előre sietett Magdaléna után néz.)* Nézd, hogy fut!
Mária, Jakab anyja: Istenem, ha mindenki, ha minden ember így szeretné az Urat! . . .

Rátérnek mindketten a városba vezető útra, hogy megvegyék a szent keneteket.

A mező még népfelen. Még nem indult meg az élet.

Csak Mária Magdaléna alakja küzd a felszálló ködděl.

Már ott van a sírkertnél, és szívére nyomott kézzel besiet a sarkig kivágott kapun, melyet a futó katonák úgy feledtek.

Mindössze nehány lépés a sír még csak, de fel se tűnik neki, hogy a kő elhengerítve, és senki körös-körül. Őt csak a szíve és

vágya hajtja, mihamar ott lenni a Mester közelében, és sírjának panaszkodni.

Alig tekint be a sír öblébe, ijedten hökken vissza.

Mária Magdaléna: Üres! Jaj! Mester! . . .

Reszketve körülnéz, nem tudja mire vélni a dolgot, csak az ijesztő tényt látja, hogy a Mester nincs itt, eltűnt. Futva siet vissza az úton, hogy megvigye a hírt a tanítványoknak, akik félelmükben ugyan szétszóródtak, de Péter és János csak itt rejtőznek egy közeli házban.

Rövidesen el is éri a házat, és magánkívül bukik be az ajtón a mit sem sejtő két tanítvány elé.

Mária Magdaléna: János! Simon Péter! Nincs ott! Elvitték a Mestert! Üres a sírja! Onnan jövök.

Péter és János megdöbbenve, hitetlenkedve néznek egymásra.

Péter: Mit beszél ez az asszony?
János: Menjünk! Győződjünk meg magunk, hogy mi történt.

Kisietnek a házból.

Mária Magdaléna fáradtan, csontfehéren leül a szobában, egy ideig maga elé néz üresen, majd mozdulatlan, nagy szemekkel énekelni kezdi Jeremiás siralmait:

"Jaj, beh árván ül a nagy népű város!
Olyanná lett, mint az özvegyasszony,
Sírván sír éjjelente, s könny borítja orcáját.
Senki sincs, ki megvigasztalná azok közül,
Kik szerették. Mind megcsalták, barátai ellenségeivé lőnek . . ."

Nem bírja tovább folytatni, annyira nyugtalan. Maradni se bír egyedül izgalmában.

Ismét elsiet hát a tanítványok elébe, de alig tesz néhány lépést, azok már jönnek is. Reménykedve siet eléjük, és kérdően néz rájuk.

Péter: *(Keserűen.)* Úgy van, ahogy mondád. Nem találtuk. Elhagyott. Miért tevéd ezt velünk, Mester?
János: *(Elbeszéli Magdalénának.)* Az asszonyok se találták. Bemenvén a sírboltba, látának egy ifjat ülni jobb felől fehér ruhába öltözve, és megfélemlének. Az pedig mondá nekik: "Ne féljetek! A Názáreti Jézust keresitek, aki megfeszíttetett. Feltámadott. Nincs itt."

Mária Magdaléna felragyog, de olyan különös, olyan hihetetlen és meglepő, amit János beszél, hogy remélni se mer.

Így van Péter is vele, aki kezével lemondóan legyint.

Péter: Vajh ha így volna!

Mária Magdaléna búcsúvétlen tovább akar menni.

János: Hová sietsz?
Mária Magdaléna: Hozzá! Az én megölt Uramhoz!

Újra visszaesett fájdalmába, sötét, komor gyászába, hogy szánalom ránézni.

János: De hiszen mondottam, hogy hiába . . .

Péter int Jánosnak, hogy hagyja menni, és gondterhesen újra bemennek a házba.

Már magasra hágott a nap, és ragyogó sugarai elöntöttek eget, földet. A madarak szólnak, és a virágok nyitják csodálkozó szemüket. A levegőégben boldog zsongás és az élet ritmusa.

Annál nagyobb ellentét ez a gyászba, bánatba öltözött asszony, Mária Magdaléna esett fővel, fehérre sorvadtan ülve a sír bejáratánál.

Most felemeli fejét, és benéz a sír üregébe. Hirtelen felugrik.

Mária Magdaléna: Mi ez? Teremtőm! . . . *(A megvilágosodó sírban két férfit lát ülni. Egyiket a koporsóláda fejénél, másikat a lábánál.)* Kik ezek?

Egyikük meg is szólítja:
"Asszony, miért sírsz?"

Mária Magdaléna: *(Könnyei fátyolán át.)* Mert elvitték az én Uramat, és nem tudom, hová tették őt!

Hátrafordul valami neszre, és egy férfit lát maga előtt. Azt hiszi, hogy a kertész.

Mária Magdaléna: Mi gondom most a kertész?

Ismét elsüllyed bánatában, viaszfehér kezeivel eltakarja szemeit, arcát, de egy hang életre szólítja:

"Asszony, miért sírsz?"

Magdaléna az emberi hangra újra összeszedi magát, közelebb lép a "kertész"-hez, és esdve kéri.

Mária Magdaléna: Uram, ha te vitted el őt, mondd meg nékem, hová tetted, és én elviszem őt!
Jézus: *(Csak egy szót mond.)* Mária!

Mária Magdolna megismeri a hangot.

Hirtelen világosság és öröm villámlik át rajta, hátraveti fejét, és ott, mindjárt, szemei előtt régi alakjában áll az Úr szelíden.

Mária Magdaléna: *(Túláradó boldogságában csak egyetlen szót bír kiejteni.)* Mester! . . . *(Kitárt karokkal át akarja ölelni térdeit, de Jézus elhárítja magától.)*
Jézus: Ne illess engem, mert nem mentem még fel Atyámhoz, hanem menj el atyámfiaihoz, és mondd meg nekik: Felmegyek az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz, és az én Istenemhez és a ti Istenetekhez . . .

Mire az asszony szólhatna, a megdicsőült test láthatatlanná válik . . .

Mária Magdaléna hirtelen boldogan kiegyenesedik, öröme valósággal belefénylik a kertbe. Pillanatokig áll, aztán ujjongva felkiált:

"Feltámadott! Él! Meggyőzte a világot! . . ."

Diadalhimnusz zendül fel. A mindenség éneke.

Magdaléna átszellemült arccal hallgatja, majd felemelt kezekkel futva fut megvinni az örömhírt a tanítványoknak és a szenvedő emberiségnek . . .